

**ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ ΤΟΥ 2013
ΚΑΙ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ ΓΙΑ ΤΟ 2014**

Οκτώβριος 2013

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ

Σημείωση: Το Δελτίο αυτό έχει ετοιμαστεί με βάση το μακροοικονομικό σενάριο που συμφωνήθηκε με την Τρόικα κατά την πρώτη της επίσκεψη στην Κύπρο, τον Ιούλιο του 2013. Με βάση το σενάριο αυτό ο ρυθμός οικονομικής ανάπτυξης το 2013 θα μειωθεί κατά 8,7%. Πιο πρόσφατα στοιχεία δείχνουν χαμηλότερη μείωση του ΑΕΠ, γύρω στο 7,7%.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

I. ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	3
II. ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ ΕΠΙΔΙΩΞΕΙΣ.....	4
1. Μακροοικονομική Σταθερότητα	4
2. Οικονομική Ανάπτυξη και Κοινωνική Συνοχή	6
III. ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ.....	6
1. Διεθνής Οικονομία	6
2. Ρυθμός Ανάπτυξης Κυπριακής Οικονομίας 2013	7
3. Πληθωρισμός	10
4. Αγορά Εργασίας	10
5. Δημοσιονομικές εξελίξεις περιόδου Ιανουαρίου-Αυγούστου 2013	11
6. Χρηματοδότηση 2013	18
7. Ισοζύγιο Πληρωμών 2013	19
8. Νομισματικές Εξελίξεις	19
9. Προοπτικές Κυπριακής Οικονομίας για το 2014	20
IV. ΠΡΟΥΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ 2014.....	22
1. Έσοδα	22
2. Δαπάνες	26
3. Δημοσιονομικές Προβλέψεις για το 2014	29
4. Μεσοπρόθεσμο Δημοσιονομικό Πλαίσιο (ΜΔΠ) 2014-2016	31
5. Χρηματοδότηση: Προοπτικές 2014	32

I. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Οι παρενέργειες από την κρίση χρέους στην ΕΕ και ιδιαίτερα στη ζώνη του ευρώ αλλά κυρίως η καθυστέρηση στη λήψη αποφάσεων σε εθνικό επίπεδο επιδείνωσαν τα προβλήματα μακροοικονομικών ανισοσκελιών και διαρθρωτικών προβλημάτων στην κυπριακή οικονομία.

Τα δημοσιονομικά προβλήματα, η ύπαρξη διαρθρωτικών προβλημάτων στην κυπριακή οικονομία, η έκθεση των κυπριακών τραπεζών στην ελληνική οικονομία, καθώς και η μη βιώσιμη πιστωτική επέκταση οδήγησε στην απώλεια της εμπιστοσύνης των επενδυτών προς την κυπριακή οικονομία, με επακόλουθο τη διαμόρφωση του κόστους δανεισμού για το κράτος σε απαγορευτικά επίπεδα. Η Κυπριακή Δημοκρατία αποτάθηκε τελικά για στήριξη στους Ευρωπαϊκούς μηχανισμούς στήριξης και στο Διεθνές Νομισματικό Ταμείο. Μετά από μακράς διάρκειας διαπραγματεύσεις τον Απρίλιο του 2013, υπήρξε συμφωνία για παροχή στήριξης προς την Κύπρο, ύψους μέχρι 10 δις ευρώ, στα πλαίσια της υλοποίησης ενός φιλόδοξου προγράμματος δημοσιονομικής προσαρμογής, αναδιάρθρωσης του τραπεζικού συστήματος και προώθησης διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων σε βασικούς τομείς της οικονομίας.

Μέσα σε αυτό το αντίξοο οικονομικό περιβάλλον, η Κυβέρνηση έχει θέσει ως βασικό άξονα της οικονομικής πολιτικής της, την αντιμετώπιση των προβλημάτων του τραπεζικού τομέα, την εξυγίανση των δημόσιων οικονομικών και την καταπολέμηση της ανεργίας μέσω της αναθέρμανσης της οικονομικής δραστηριότητας. Οι προγραμματιζόμενες μεταρρυθμίσεις έχουν ως πρωταρχικό στόχο τη σταδιακή επαναφορά της εμπιστοσύνης των επενδυτών στην κυπριακή οικονομία και την όσο το δυνατό γρηγορότερη επιστροφή της Κύπρου στις διεθνείς αγορές.

Στην παρούσα έκθεση περιλαμβάνεται ανάλυση των αξόνων πολιτικής, των στρατηγικών επιδιώξεων και των μέτρων πολιτικής που προωθεί η Κυβέρνηση.

Επισημαίνεται ότι, κατά τη διάρκεια συμμετοχής της Κύπρου στο Μηχανισμό Στήριξης, δεν υφίσταται η υποχρέωση για ετοιμασία Προγράμματος Σταθερότητας καθώς και Εθνικού Μεταρρυθμιστικού Προγράμματος για τη Στρατηγική της Λισσαβόνας, αφού το Πρόγραμμα που έχει συμφωνηθεί με την Τρόικα καλύπτει σε βάθος τους τομείς αυτούς.

Επίσης στην έκθεση αναλύονται οι εξελίξεις στο διεθνές οικονομικό περιβάλλον, το οποίο χαρακτηρίζεται από συνεχείς διακυμάνσεις και προκλήσεις. Στην παρούσα φάση, η πορεία της παγκόσμιας οικονομίας επηρεάζεται κυρίως από τις προκλήσεις που αντιμετωπίζει ο τραπεζικός τομέας στην ευρωζώνη και χαρακτηρίζεται από υποτονικούς ρυθμούς ανάπτυξης, υψηλή ανεργία και αβεβαιότητα. Όπως είναι γνωστό, το διεθνές περιβάλλον αποτελεί καθοριστικής σημασίας παράγοντα για την πορεία της Κυπριακής οικονομίας, λόγω του ανοικτού χαρακτήρα και του μικρού μεγέθους της.

Το κύριο μέρος της έκθεσης επικεντρώνεται στην ανάλυση των οικονομικών εξελίξεων κατά το τρέχον έτος. Στη συνέχεια, γίνεται αναφορά στις προοπτικές της οικονομίας για τον ερχόμενο χρόνο καθώς και στον Προϋπολογισμό του 2014.

II. ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ ΕΠΙΔΙΩΞΕΙΣ

Η οικονομική πολιτική της Κυβέρνησης στηρίζεται σε πέντε άξονες στρατηγικής:

1. Μακροοικονομική σταθερότητα.
2. Εξυγίανση και αναδιάρθρωση του τραπεζικού τομέα - σταδιακή κατάργηση των περιορισμών στην κίνηση κεφαλαίων.
3. Οικονομική ανάπτυξη και αντιμετώπιση της ανεργίας.
4. Διατήρηση της κοινωνικής συνοχής – στόχευση των κοινωνικών παροχών.
5. Βελτίωση της εξυπηρέτησης του πολίτη.

Η Κυβέρνηση, λαμβάνοντας υπόψη τους πιο πάνω άξονες, καθόρισε τις ακόλουθες επιμέρους στρατηγικές επιδιώξεις στον τομέα της οικονομικής πολιτικής:

- Δημοσιονομική εξυγίανση, με έμφαση στον περιορισμό των δημόσιων καταναλωτικών δαπανών.
- Καταπολέμηση της φοροδιαφυγής και βελτίωση της αποδοτικότητας του φορολογικού συστήματος.
- Αναδιάρθρωση της παραγωγικής βάσης της οικονομίας και ενδυνάμωση της ανταγωνιστικότητας – αξιοποίηση των συγκριτικών πλεονεκτημάτων στους τομείς του τουρισμού και των επαγγελματικών υπηρεσιών καθώς και των αναπτυξιακών δυνατοτήτων που δημιουργούνται στον τομέα της ενέργειας.
- Ενθάρρυνση της επιχειρηματικότητας και προσέλκυση και ενθάρρυνση νέων επενδύσεων για αντιμετώπιση της ανεργίας, σε μέσο- και μακροπρόθεσμο ορίζοντα.
- Εκσυγχρονισμός και αναδιάρθρωση του συστήματος κοινωνικής πρόνοιας, μεταξύ άλλων, με την υιοθέτηση της έννοιας του Ελάχιστου Εγγυημένου Εισοδήματος.
- Μεταρρύθμιση του τομέα της υγείας και εισαγωγή ενός Γενικού Σχεδίου Υγείας.
- Εκσυγχρονισμός της δημόσιας υπηρεσίας και των κρατικών οργανισμών και επιχειρήσεων και αξιοποίηση της κρατικής περιουσίας.

Σε μεγαλύτερη ανάλυση, η οικονομική πολιτική της Κυβέρνησης παρουσιάζεται πιο κάτω:

1. Μακροοικονομική Σταθερότητα

Δημοσιονομική Πολιτική

Η ετοιμασία του Προϋπολογισμού του 2014 καθώς και του Μεσοπρόθεσμου Δημοσιονομικού Πλαισίου (ΜΔΠ) 2014-2016 εστιάζεται στη διόρθωση των δημοσιονομικών ανισοσκελειών και στην αναστροφή της αυξητικής πορείας του δημόσιου χρέους, μέσω της δημιουργίας πρωτογενούς πλεονάσματος σε μεσοπρόθεσμο ορίζοντα. Παρά τις δύσκολες οικονομικές συνθήκες, προτεραιότητα παραμένει η συνέχιση της διοχέτευσης πόρων για την ανάπτυξη, τον εκσυγχρονισμό και την ανανέωση της υποδομής της οικονομίας με παράλληλη διατήρηση της κοινωνικής συνοχής.

Η υιοθέτηση αυστηρής δημοσιονομικής πολιτικής, κυρίως σε ότι αφορά το σκέλος των δημοσιονομικών δαπανών, αποτελεί απαραίτητη προϋπόθεση για τη δημιουργία συνθηκών σταθερής οικονομικής ανάπτυξης μακροπρόθεσμα.

Στα πλαίσια αυτά εγκρίθηκε από το Υπουργικό Συμβούλιο το Μεσοπρόθεσμο Δημοσιονομικό Πλαίσιο 2014-2016 (ΜΔΠ), με στόχο τη συγκράτηση του ρυθμού αύξησης των δημόσιων δαπανών.

Πολιτική Μισθών

Οι μισθοί, ως η κύρια πηγή εισοδήματος για τους μισθωτούς, αποτελούν καθοριστικό στοιχείο της ζήτησης ενώ παράλληλα αποτελούν στοιχείο του κόστους των επιχειρήσεων και επηρεάζουν την ανταγωνιστικότητα και την απασχόληση. Η διατήρηση της μακροοικονομικής σταθερότητας και του επιπέδου ανταγωνιστικότητας της κυπριακής οικονομίας έχει ως προϋπόθεση την προσαρμογή του ρυθμού μεταβολής του εργατικού κόστους στα επίπεδα της εξέλιξης της παραγωγικότητας.

Στην παρούσα φάση, είναι αναμενόμενο ότι η υποτονική οικονομική ανάπτυξη και η δυσχερής κατάσταση των δημόσιων οικονομικών θα εξασκούν πιέσεις για ανάλογη προσαρμογή των μισθών, τόσο στον ιδιωτικό όσο και στο δημόσιο τομέα.

Νομισματική και Συναλλαγματική Πολιτική

Με την υιοθέτηση του ευρώ από την 1/1/2008, η νομισματική πολιτική καθορίζεται πλέον από την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα, της οποίας μέλος του Διοικητικού Συμβουλίου είναι ο Διοικητής της Κεντρικής Τράπεζας της Κύπρου. Οι αποφάσεις για τα επιτόκια λαμβάνονται από την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα, με βάση τις συνθήκες και τις προβλέψεις για την οικονομία της ενιαίας αγοράς στο σύνολό της, με κύριο στόχο τη σταθερότητα των τιμών. Επίσης, η πολιτική σε ότι αφορά τη συναλλαγματική ισοτιμία καθορίζεται από υπερεθνικά όργανα στα πλαίσια της ΕΕ.

Στην παρούσα φάση τα επιτόκια δανεισμού των επιχειρήσεων και των νοικοκυριών στην Κύπρο διατηρούνται σε σχετικά υψηλά επίπεδα, σε αντίθεση με τα καταθετικά επιτόκια τα οποία παρουσιάζουν σημαντική μείωση. Το γεγονός αυτό αναμφίβολα αποτελεί τροχοπέδη για την οικονομική δραστηριότητα. Η προώθηση της αναδιάρθρωσης και της ανακεφαλαιοποίησης του τραπεζικού τομέα, καθώς και ο διακανονισμός δανείων βιώσιμων επιχειρηματικών μονάδων αποτελούν προϋποθέσεις για ομαλοποίηση των συνθηκών δανεισμού και του επιπέδου επιτοκίων στην Κύπρο.

2. Οικονομική Ανάπτυξη και Κοινωνική Συνοχή

Με βάση το συμφωνημένο Μνημόνιο Συναντίληψης, η κυπριακή οικονομία αναμένεται να παρουσιάσει σημαντική ύφεση το 2013 και 2014, ενώ από το 2015 προβλέπεται σταδιακή ανάκαμψη. Στα πλαίσια αυτά, η προσπάθεια της Κυβέρνησης τουλάχιστον για τα έτη 2013-2014 είναι να περιορίσει, στο βαθμό που είναι δυνατό, τη συρρίκνωση της οικονομικής δραστηριότητας, μέσω του Προϋπολογισμού αλλά και των συμπληρωματικών μέτρων για ενίσχυση της ανάπτυξης και της κοινωνικής συνοχής.

Στα πλαίσια του στόχου για διατήρηση της κοινωνικής συνοχής, λαμβάνοντας υπόψη το ιδιαίτερα δύσκολο οικονομικό περιβάλλον, η Κυβέρνηση βρίσκεται στο στάδιο υλοποίησης μιας σειράς μέτρων, περιλαμβανομένης της στόχευσης των κοινωνικών παροχών για στήριξη των ασθενέστερων τάξεων. Στα πλαίσια αυτά αλλά και λόγω των δεσμεύσεων που πηγάζουν από το Μνημόνιο Συναντίληψης, όλες οι κοινωνικές παροχές που σήμερα είναι διάσπαρτες σε διάφορα υπουργεία θα μεταφερθούν στο Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων για καλύτερη στόχευση και συντονισμό και ταυτόχρονα θα εισαχθεί η έννοια του Ελάχιστου Εγγυημένου Εισοδήματος, αντικαθιστώντας μεταξύ άλλων το Δημόσιο Βοήθημα. Το Ελάχιστο Εγγυημένο Εισόδημα, το οποίο θα εφαρμοστεί στα μέσα του 2014, θα υπολογίζεται στη βάση κριτηρίων που θα αφορούν το εισόδημα, την περιουσία, τη σύνθεση της οικογένειας αλλά και τυχόν εξειδικευμένες ανάγκες που μπορεί να υπάρχουν σε ένα νοικοκυριό.

III. ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

1. Διεθνής Οικονομία

Η παγκόσμια οικονομία συνεχίζει να χαρακτηρίζεται από υποτονικότητα, κυρίως λόγω της επιβράδυνσης του ρυθμού ανάπτυξης που παρουσιάζουν οι αναδυόμενες οικονομίες, καθώς και από μεγαλύτερη σε διάρκεια ύφεση στη ζώνη του ευρώ. Σύμφωνα με τις τελευταίες προβλέψεις του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου (ΔΝΤ) – Οκτώβριος 2013 – η παγκόσμια οικονομία αναμένεται να αναπτυχθεί με πραγματικό ρυθμό 2,9% το 2013, σε σχέση με 3,2% το 2012. Το 2014, αναμένεται επιτάχυνση του ρυθμού ανάπτυξης του πραγματικού ΑΕΠ, στο 3,6%.

Ηνωμένες Πολιτείες και Ασία

Στις ΗΠΑ, σύμφωνα με τις τελευταίες προβλέψεις του ΔΝΤ, ο πραγματικός ρυθμός ανάπτυξης για το 2013 εκτιμάται ότι θα κυμανθεί στο 1,6%, σε σύγκριση με 2,8% το 2012, ενώ για το 2014 προβλέπεται ρυθμός ανάπτυξης γύρω στο 2,6%. Γενικά, οι ΗΠΑ παρουσιάζουν καλύτερη εικόνα σε σύγκριση με την ΕΕ.

Οι αναπτυσσόμενες χώρες της Ασίας (Κίνα, Ινδία, ASEAN-5¹) παρουσιάζουν συγκριτικά υψηλούς ρυθμούς ανάπτυξης. Σύμφωνα με τις τελευταίες προβλέψεις του

---

¹ Ινδονησία, Μαλαισία, Φιλιππίνες, Ταϊλάνδη, Βιετνάμ.

ΔΝΤ, η Κίνα εξακολουθεί να παρουσιάζει τη μεγαλύτερη επιτάχυνση, με το ρυθμό ανάπτυξης το 2013 να διαμορφώνεται στα επίπεδα του προηγούμενου χρόνου γύρω στο 7,6%, ενώ το 2014 αναμένεται να κυμανθεί γύρω στο 7,3%. Ακολουθεί η Ινδία με ρυθμό ανάπτυξης 3,8% το 2013 σε σύγκριση με 3,2% το 2012, ενώ το 2014 ο ρυθμός ανάπτυξης προβλέπεται να κυμανθεί γύρω στο 5,1%. Πιο πρόσφατα στοιχεία καταδεικνύουν συγκράτηση του ρυθμού οικονομικής ανάπτυξης, ιδιαίτερα στην Ινδία.

Η Ιαπωνία αναμένεται το 2013 να σημειώσει θετικό ρυθμό ανάπτυξης για δεύτερη συνεχόμενη χρονιά, μετά την ύφεση που παρουσίασε το 2011, γύρω στο 2%. Το ΔΝΤ προβλέπει για την Ιαπωνία πραγματικό ρυθμό ανάπτυξης της τάξης του 1,2% το 2014.

Ρωσία

Η οικονομία της Ρωσίας συνεχίζει να αναπτύσσεται με θετικούς ρυθμούς λόγω της δυναμικής εσωτερικής ζήτησης, όμως διαχρονικά παρατηρείται σχετική συγκράτηση της ανάπτυξης. Το ΔΝΤ, αναμένει ρυθμό ανάπτυξης της τάξης του 1,5% το 2013 σε σύγκριση με 3,4% το 2012, ενώ το 2014 ο ρυθμός ανάπτυξης προβλέπεται να κυμανθεί γύρω στο 3%.

Ευρωπαϊκή Ένωση

Στην Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΕ) και στην Ευρωζώνη έχουν αρχίσει να παρουσιάζονται οι πρώτες ενδείξεις ανάκαμψης αφού ο ρυθμός ανάπτυξης το δεύτερο τρίμηνο του 2013 σε σχέση με το προηγούμενο τρίμηνο ήταν θετικός, μετά από μια μακρά περίοδο αρνητικής ανάπτυξης.

Σύμφωνα με τις τελευταίες προβλέψεις του ΔΝΤ, η οικονομία της ΕΕ δεν αναμένεται να αναπτυχθεί το 2013 ενώ η οικονομία της ευρωζώνης αναμένεται να σημειώσει ελαφρά ύφεση της τάξης του 0,4%. Το 2014 προβλέπεται περαιτέρω βελτίωση, με το ρυθμό ανάπτυξης να φθάνει το 1,3% στην ΕΕ και το 1% στην Ευρωζώνη.

Η εμπιστοσύνη στην Ευρωπαϊκή οικονομία έχει βελτιωθεί σε αξιοσημείωτο βαθμό, όμως οι χρηματοπιστωτικές συνθήκες δεν έχουν ακόμη διαμορφωθεί σε σημείο που να ενισχύουν την προσπάθεια για οικονομική ανάπτυξη.

Η αγορά εργασίας συνεχίζει να παρουσιάζει διαφοροποιήσεις μεταξύ των χωρών-μελών της ΕΕ, αντιμετωπίζοντας προκλήσεις, ιδιαίτερα στην Ιρλανδία και στις χώρες του Νότου χωρίς να αναμένεται να ανακάμψει σύντομα, δεδομένης της πολύ πενιχρής οικονομικής ανάπτυξης.

2. Ρυθμός Ανάπτυξης Κυπριακής Οικονομίας 2013

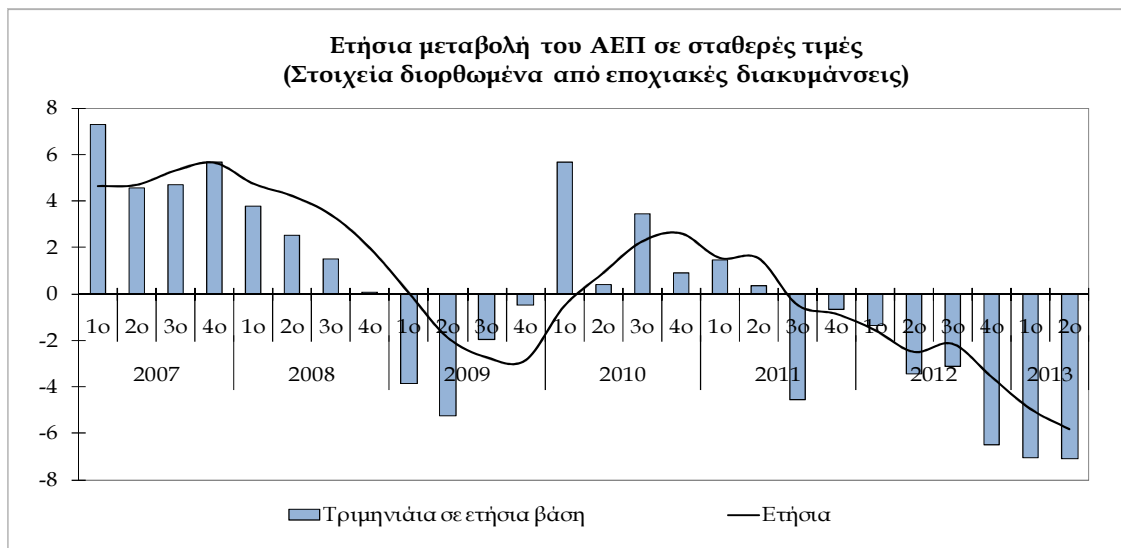
Η οικονομία της Κύπρου, μετά και τα γεγονότα του Μαρτίου 2013, παρουσίασε περαιτέρω επιδείνωση κατά το πρώτο εξάμηνο του 2013. Με βάση εκτιμήσεις της Στατιστικής Υπηρεσίας, το εποχικά διορθωμένο ΑΕΠ, σε σταθερές τιμές, παρουσίασε μείωση 1,8% κατά το 2^ο τρίμηνο του 2013 σε σχέση με το 1^ο τρίμηνο του 2013. Σε ετήσια βάση το εποχικά διορθωμένο ΑΕΠ παρουσίασε μείωση 5,8% κατά το 2^ο τρίμηνο του 2013

σε σχέση με το αντίστοιχο τρίμηνο του 2012. Η ύφεση όμως δεν ήταν τόσο βαθιά και απότομη όσο ήταν η πρόβλεψη που περιλήφθηκε στο μακροοικονομικό πρόγραμμα προσαρμογής.

Η επιδείνωση του ρυθμού ανάπτυξης το 2^ο τρίμηνο του 2013 σε σχέση με τα προηγούμενα τρίμηνα οφείλεται, κατά κύριο λόγο, στους αρνητικούς ρυθμούς ανάπτυξης που σημείωσε ο δευτερογενής τομέας της οικονομίας (κατασκευές και βιομηχανία) όπως επίσης οι τομείς του εμπορίου και των τραπεζών.

Για ολόκληρο το πρώτο εξάμηνο του 2013 η μείωση του όγκου της παραγωγής εκτιμάται γύρω στο 5,4%.

Για ολόκληρο το 2013, ο ρυθμός οικονομικής ανάπτυξης προβλέπεται να είναι αρνητικός και να διαμορφωθεί γύρω στο 8,7%² σύμφωνα με την πρόβλεψη που περιλήφθηκε στο μακροοικονομικό πρόγραμμα προσαρμογής.

Τα τελευταία μηνιαία στοιχεία παρουσιάζουν υποχώρηση στην οικονομική δραστηριότητα, όχι όμως στην έκταση που προβλέπεται στο Μνημόνιο και από τους διεθνείς οργανισμούς. Παρουσιάζονται αρνητικές ενδείξεις στον τομέα της μεταποίησης, των κατασκευών, του εμπορίου και των τραπεζών:

- Οι δείκτες εμπιστοσύνης παρουσιάζουν σταθεροποίηση σε χαμηλά επίπεδα και μια λιγότερο δυσμενή εικόνα. Το Σεπτέμβριο του 2013 το οικονομικό κλίμα παρουσίασε βελτίωση με το Δείκτη Οικονομικής Συγκυρίας (ΔΟΣ) να αυξάνεται κατά 1 μονάδα σε σχέση με τον προηγούμενο μήνα, παραμένοντας όμως σε αρνητικά επίπεδα.

² Με βάση πιο πρόσφατα δεδομένα, ο ρυθμός οικονομικής ανάπτυξης της κοπριακής οικονομίας για το 2013 θα διαμορφωθεί σε λιγότερο αρνητικά επίπεδα, σε σύγκριση με την πρόβλεψη που έχει περιληφθεί στο μακροοικονομικό πρόγραμμα προσαρμογής.

- Ο γενικός δείκτης βιομηχανικής παραγωγής παρουσιάζεται μειωμένος κατά 13,6%, την περίοδο Ιανουαρίου-Ιουλίου 2013, σε σχέση με την αντίστοιχη περσινή περίοδο.
- Οι άδειες οικοδομής, σε όγκο, παρουσιάζονται μειωμένες κατά περίπου 25,1% την περίοδο Ιανουαρίου-Ιουνίου 2013, σε σχέση με την αντίστοιχη περσινή περίοδο λόγω της συνεχιζόμενης διόρθωσης στον τομέα αυτό.
- Οι επιτόπιες πωλήσεις τιμέντου παρουσιάζονται μειωμένες κατά περίπου 32,2% την περίοδο Ιανουαρίου-Σεπτεμβρίου 2013, σε σχέση με την αντίστοιχη περσινή περίοδο.
- Οι πωλήσεις ακινήτων παρουσιάζουν μείωση περίπου 45% την περίοδο Ιανουαρίου-Σεπτεμβρίου 2013, σε σχέση με την αντίστοιχη περσινή περίοδο.
- Ο δείκτης όγκου κύκλου εργασιών λιανικού εμπορίου (εξαιρουμένων των καυσίμων αυτοκινήτων) παρουσιάζεται μειωμένος κατά 10% την περίοδο Ιανουαρίου-Ιουνίου 2013, σε σχέση με την αντίστοιχη περσινή περίοδο.
- Οι αφίξεις τουριστών παρουσιάζονται μειωμένες κατά 5,3% την περίοδο Ιανουαρίου-Αυγούστου 2013, σε σχέση με την αντίστοιχη περσινή περίοδο, όμως τα έσοδα από τον τουρισμό αναμένεται να διατηρηθούν στα περσινά επίπεδα, που συνιστά ικανοποιητική επίδοση υπό τις περιστάσεις.
- Στον τομέα των μεταφορών, οι εγγραφές μηχανοκίνητων οχημάτων μειώθηκαν κατά περίπου 34,1% την περίοδο Ιανουαρίου-Αυγούστου 2013, σε σχέση με την αντίστοιχη περσινή περίοδο.
- Στον τομέα των υπηρεσιών, την περίοδο Ιανουαρίου-Ιουνίου 2013, ο δείκτης κύκλου εργασιών παρουσιάζεται μειωμένος κατά 9,3% στον τομέα των ξενοδοχείων και εστιατορίων, μειωμένος κατά 7,9% στον τομέα της πληροφορικής, μειωμένος κατά 7% στον τομέα των νομικών, λογιστικών και συναφών δραστηριοτήτων και μειωμένος κατά 28,9% στον τομέα των δραστηριοτήτων αρχιτεκτόνων και μηχανικών, σε σχέση με την αντίστοιχη περσινή περίοδο.

Από την πλευρά της ζήτησης, κατά το πρώτο εξάμηνο του 2013 οι εκτιμήσεις της Στατιστικής Υπηρεσίας δείχνουν σημαντική μείωση της δημόσιας και ιδιωτικής κατανάλωσης και πιο σημαντική μείωση των ακαθάριστων επενδύσεων παγίου κεφαλαίου (μείωση στις επενδύσεις σε μεταφορικό εξοπλισμό, στις επενδύσεις σε μηχανήματα και εξοπλισμό και στις επενδύσεις στις κατασκευές) όπως και μείωση στα αποθέματα. Αντίθετα ο εξωτερικός τομέας συνεισφέρει θετικά στην ανάπτυξη.

3. Πληθωρισμός

Ο πληθωρισμός, με βάση τον Εναρμονισμένο Δείκτη Τιμών Καταναλωτή (ΕνΔΤΚ), έχει ανέλθει στο 0,86% το πρώτο οκτάμηνο του 2013 σε σύγκριση με την αντίστοιχη περίοδο του 2012 και για ολόκληρο το 2013 προβλέπεται γύρω στο 1%. Ο δομικός πληθωρισμός, παραμένει σε σχετικά χαμηλά επίπεδα, αντικατοπτρίζοντας τις συνθήκες υποτονικής καταναλωτικής ζήτησης και τις προσδοκίες για παρατεταμένη υποτονικότητα της οικονομικής δραστηριότητας. Η χαμηλή σχετικά αύξηση του πληθωρισμού το 2013, οφείλεται κυρίως στις περιορισμένες αυξήσεις που σημειώθηκαν στις τιμές ορισμένων φρέσκων λαχανικών και της ιατρικής περίθαλψης σε κρατικά νοσοκομεία. Παράλληλα, σημαντικές μειώσεις παρατηρήθηκαν στις τιμές του ηλεκτρικού ρεύματος, των πετρελαιοειδών, καθώς και στις τιμές ορισμένων φρέσκων φρούτων. Την περίοδο Ιανουαρίου-Αυγούστου 2013 η μέση τιμή του αργού πετρελαίου τύπου Μπρεντ παρουσιάζεται χαμηλότερη κατά 3,6% σε δολάρια και κατά 6% σε ευρώ, σε σχέση με τους αντίστοιχους μήνες του 2012. Η στάθμιση των προϊόντων που επηρεάζονται άμεσα από την αύξηση της τιμής του πετρελαίου στον Εναρμονισμένο Δείκτη Τιμών Καταναλωτή (καύσιμα, ηλεκτρικό ρεύμα, υγραέριο) είναι 9,5%.

4. Αγορά Εργασίας

Η συνέχιση της οικονομικής κρίσης και ο αρνητικός ρυθμός οικονομικής ανάπτυξης για το 2013 επηρέασε τη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας, το ποσοστό απασχόλησης και κατ' επέκταση το ποσοστό ανεργίας.

Με βάση τα τελευταία στοιχεία από τα επαρχιακά Γραφεία Εργασίας, ο μέσος αριθμός των εγγεγραμμένων ανέργων το Σεπτέμβριο του 2013 μειώθηκε στα 47.017 πρόσωπα από 48.451 που ήταν τον Αύγουστο, ενώ αυξήθηκε κατά 13.151 πρόσωπα σε σύγκριση με τον αντίστοιχο μήνα του προηγούμενου χρόνου.

Με βάση τα αποτελέσματα της Έρευνας Εργατικού Δυναμικού για το 2^ο τρίμηνο του 2013, ο αριθμός των ανέργων ανήλθε σε 68.306 πρόσωπα ή ποσοστό 15,5% του εργατικού δυναμικού, ενώ το αντίστοιχο τρίμηνο του 2012 κυμάνθηκε γύρω στο 11,3%. Στο τέλος

του 2013 εκτιμάται ότι, το ποσοστό ανεργίας θα ανέλθει γύρω στο 17%. Ιδιαίτερα υψηλή αύξηση παρουσιάζει η ανεργία στους τομείς των κατασκευών, στις τράπεζες καθώς και στους νεοεισερχόμενους στην αγορά εργασίας. Περαιτέρω ένας στους τρεις άνεργους παραμένει χωρίς εργασία πέραν του ενός χρόνου, σε αντίθεση με το 2012 που ήταν ένας στους τέσσερις, σηματοδοτώντας περαιτέρω αύξηση στη μακροχρόνια ανεργία.

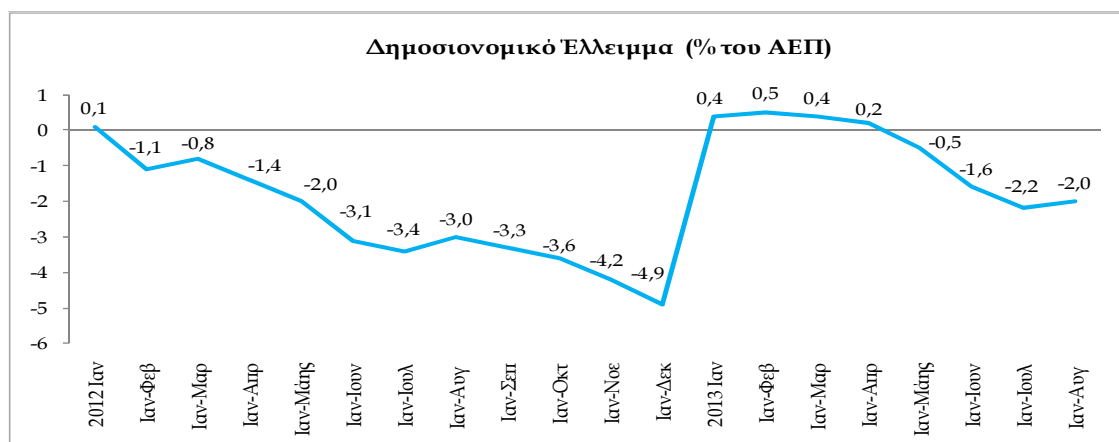
Η απασχόληση κατά το 2^ο τρίμηνο του 2013, με βάση την Έρευνα Εργατικού Δυναμικού παρουσίασε αρνητική πορεία. Παράλληλα, η απασχόληση αλλοδαπών από τρίτες χώρες και κοινοτικών μέχρι τον Απρίλιο του 2013 ήταν μειωμένη κατά 8% σε σύγκριση με το 2012.

Οι μέσες μηνιαίες απολαβές των υπαλλήλων το 2^ο τρίμηνο του 2013 σε σχέση με το 2^ο τρίμηνο του 2012 μειώθηκαν κατά 1,6%. Η μείωση στις απολαβές αποτελεί φυσικό επακόλουθο της οικονομικής ύφεσης που πλήττει την κυπριακή οικονομία.

5. Δημοσιονομικές εξελίξεις περιόδου Ιανουαρίου-Αυγούστου 2013

Το δημοσιονομικό ισοζύγιο κατά την περίοδο Ιανουαρίου-Αυγούστου 2013 παρουσίασε βελτίωση, σε σχέση με την αντίστοιχη περίοδο του 2012.

Συγκεκριμένα, το δημοσιονομικό ισοζύγιο κατά την υπό αναφορά περίοδο παρουσίασε έλλειμμα, ως ποσοστό του ΑΕΠ, ύψους 2% σε σύγκριση με έλλειμμα ύψους 3% του ΑΕΠ την αντίστοιχη περίοδο του προηγούμενου χρόνου λόγω κυρίως προσωρινών και μη επαναλαμβανόμενων παραγόντων. Σε απόλυτους αριθμούς, το δημοσιονομικό έλλειμμα ανήλθε κατά την υπό αναφορά περίοδο στα €336,4 εκ. σε σύγκριση με €541,4 εκ. την αντίστοιχη περίοδο του 2012. Το πρωτογενές ισοζύγιο³ παρουσίασε πλεόνασμα ύψους €103,8 εκ. σε σύγκριση με έλλειμμα ύψους €74,4 εκ. για την αντίστοιχη περίοδο του 2012.

³ Το πρωτογενές ισοζύγιο είναι το δημοσιονομικό έλλειμμα (έσοδα - δαπάνες) εξαιρουμένης της καταβολής τόκων.

Τα δημόσια έσοδα κατά την περίοδο Ιανουαρίου-Αυγούστου 2013 παρουσιάζουν οριακή μείωση σε σχέση με την αντίστοιχη περίοδο του προηγούμενου χρόνου. Ο ρυθμός μείωσης των δημόσιων εσόδων κατά την υπό αναφορά περίοδο, ήταν της τάξης του 0,9% σε σύγκριση με ρυθμό αύξησης ύψους 1,4% την αντίστοιχη περίοδο του προηγούμενου χρόνου.

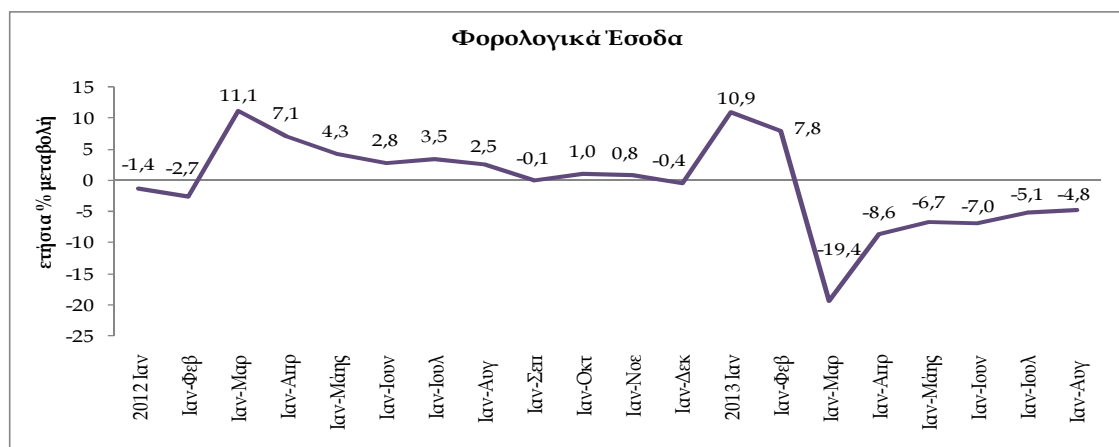
Οι δημόσιες δαπάνες παρουσιάζουν μείωση της τάξης του 5,2% σε σύγκριση με μείωση 1,6% την αντίστοιχη περίοδο του 2012.

Αναλυτικότερα, η εικόνα των δημόσιων οικονομικών της Κεντρικής Κυβέρνησης και των Ταμείων Κοινωνικών Ασφαλίσεων σε ταμειακή βάση κατά την περίοδο Ιανουαρίου-Αυγούστου 2013, σε σχέση την αντίστοιχη περίοδο του 2012 έχει ως ακολούθως:

5.1 Έσοδα

Τα δημόσια έσοδα παρουσίασαν οριακή μείωση της τάξης του 0,9%, φθάνοντας τα €4.082,5 εκ. κατά την υπό αναφορά περίοδο σε σύγκριση με €4.120,7 εκ. κατά την αντίστοιχη περίοδο του 2012.

Τα φορολογικά έσοδα έφτασαν τα €3.406,6 εκ. κατά τους μήνες Ιανουαρίου-Αυγούστου 2013, σε σύγκριση με €3.578,9 εκ. την αντίστοιχη περίοδο του 2012, σημειώνοντας μείωση ύψους 4,8%.

5.1.1 Φορολογικά Έσοδα

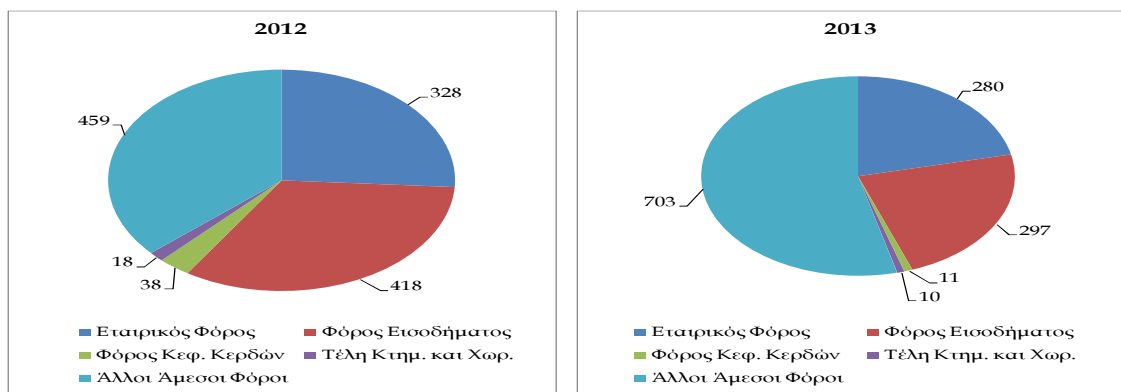
5.1.1.1 Άμεσοι Φόροι

Αναλυτικότερα, κατά την υπό αναφορά περίοδο, οι άμεσοι φόροι αυξήθηκαν οριακά στα €1.301,5 εκ. το 2013 σε σύγκριση με €1.261,2 εκ. το 2012, σημειώνοντας αύξηση ύψους 3,2%. Η αύξηση αυτή οφείλεται κυρίως σε αυξήσεις που προήλθαν ως απόρροια της εισαγωγής μέτρων εξυγίανσης των δημόσιων οικονομικών όπως οι αποκοπές των απολαβών του Δημόσιου Τομέα, η αύξηση του ειδικού φόρου πιστωτικών ιδρυμάτων καθώς και οι άλλοι άμεσοι φόροι, παρά τη μείωση των εισπράξεων από το φόρο

εισοδήματος για φυσικά πρόσωπα, τη μείωση των εισπράξεων του φόρου κεφαλαιουχικών κερδών, καθώς και τη μείωση των εισπράξεων από τον εταιρικό φόρο.

Παράλληλα, τα έσοδα από τα τέλη Κτηματολογίου και Χωρομετρίας που εμπίπτουν στην άμεση φορολογία παρουσίασαν μείωση ύψους 45,5% κατά το πρώτο οκτάμηνο του 2013 και περιορίστηκαν έτσι στα €9,8 εκ. από τα €18 εκ. το 2012, αντικατοπτρίζοντας τη μειωμένη δραστηριότητα του τομέα της αγοράς κατασκευών και ακινήτων.

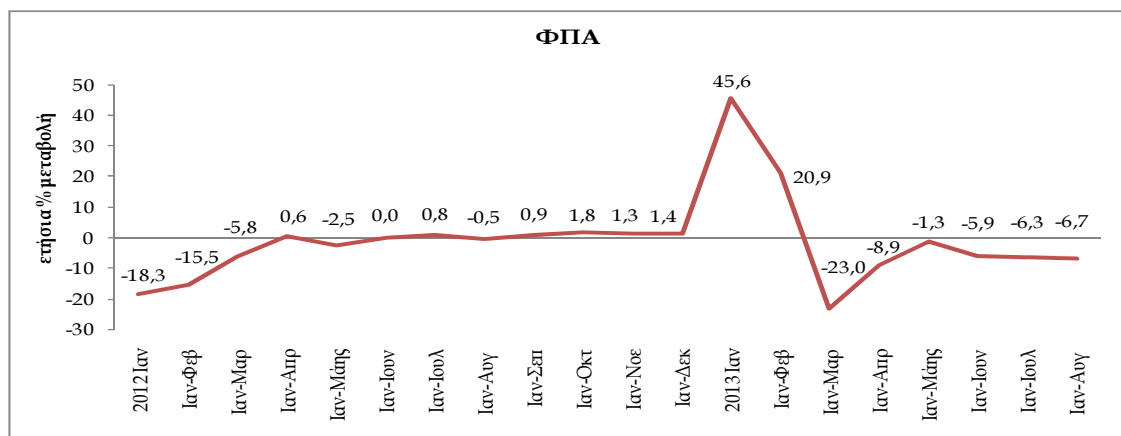
Κατανομή Άμεσων Φόρων 2012 vs 2013 (Ιανουάριος-Αύγουστος)

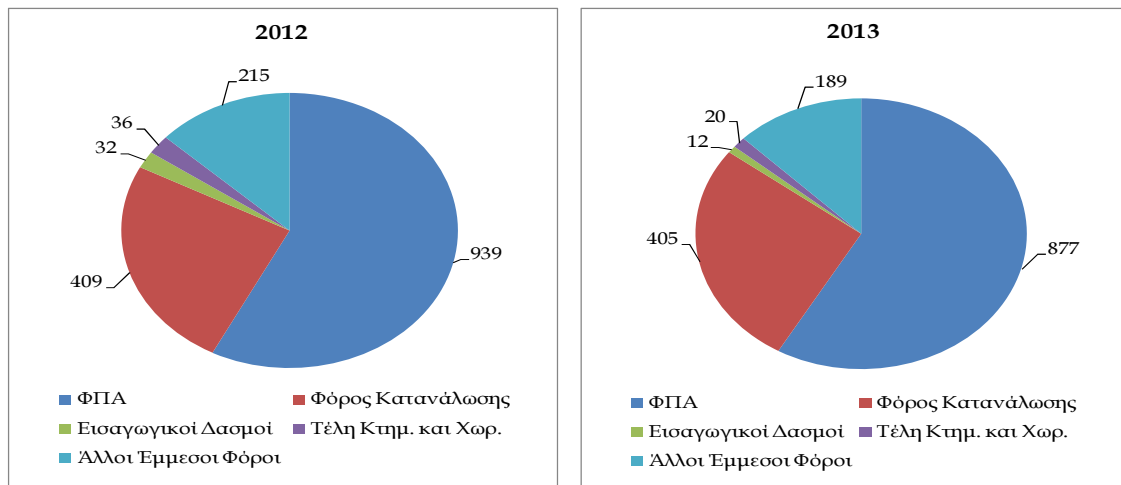
5.1.1.2 Έμμεσοι Φόροι

Κατά την υπό αναφορά περίοδο οι έμμεσοι φόροι μειώθηκαν στα €1.503 εκ. το 2013 σε σύγκριση με €1.631,8 εκ. το 2012 σημειώνοντας μείωση της τάξης του 7,9%, παρά την αύξηση των συντελεστών φόρων κατανάλωσης στα αλκοολούχα, καπνικά και προϊόντα πετρελαιοειδών.

Αναλυτικότερα, τα έσοδα από τις εισπράξεις του ΦΠΑ μειώθηκαν με ρυθμό ύψους 6,7% και περιορίστηκαν έτσι στα €876,5 εκ. κατά την υπό αναφορά περίοδο του τρέχοντος έτους σε σύγκριση με €939,3 εκ. την αντίστοιχη περίοδο του 2012. Η εξέλιξη αυτή οφείλεται κυρίως στη μείωση της δραστηριότητας του κατασκευαστικού τομέα και των αλυσιδωτών επιπτώσεων στην κατανάλωση σε συνδυασμό με τη μείωση των εισαγωγών.

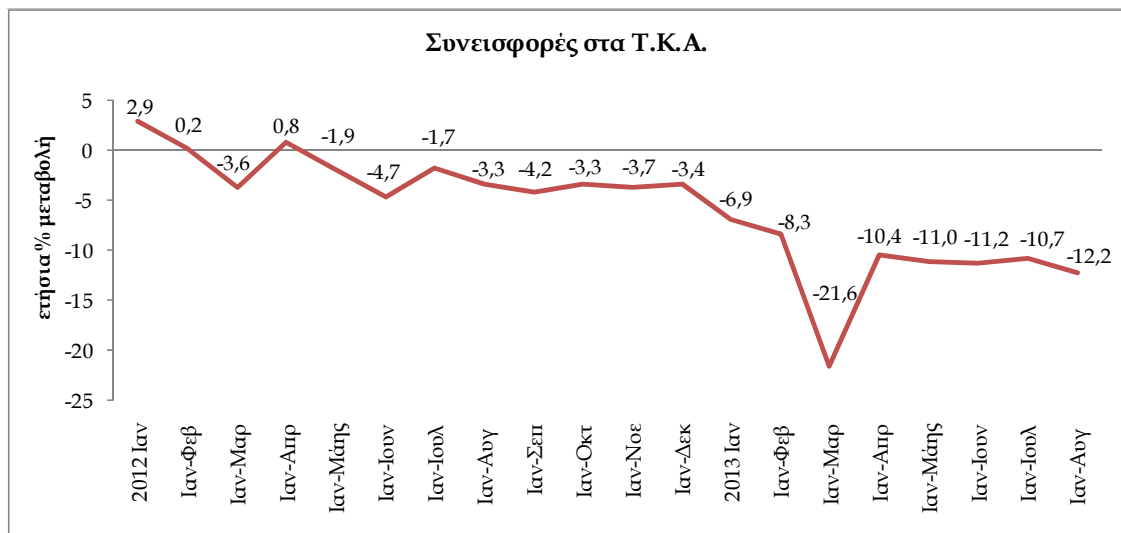

Κατανομή Έμμεσων Φόρων 2012 vs 2013 (Ιανουάριος-Αύγουστος)

Εισφορές στα Τ.Κ.Α.

Οι συνεισφορές στα Ταμεία Κοινωνικών Ασφαλίσεων (Τ.Κ.Α.) παρουσιάζουν μείωση της τάξης του 12,2% φτάνοντας στα €602 εκ. κατά την υπό αναφορά περίοδο του 2013 σε σύγκριση με €685,9 εκ. την αντίστοιχη περίοδο του προηγούμενου χρόνου. Η μείωση αυτή αντικατοπτρίζει τις μειώσεις των απολαβών σε συνδυασμό με μείωση της απασχόλησης.

5.1.2 Μη φορολογικά έσοδα

Τα μη φορολογικά έσοδα ανήλθαν στα €655,3 εκ. σε σύγκριση με €496,4 εκ. το πρώτο οκτάμηνο του 2012 παρουσιάζοντας αύξηση ύψους 32%. Η αύξηση αυτή οφείλεται στα προσωρινά έσοδα από τα δικαιώματα για την εξόρυξη υδρογονανθράκων στην ΑΟΖ της Κύπρου καθώς και στο αυξημένο μέρισμα από την Κεντρική Τράπεζα.

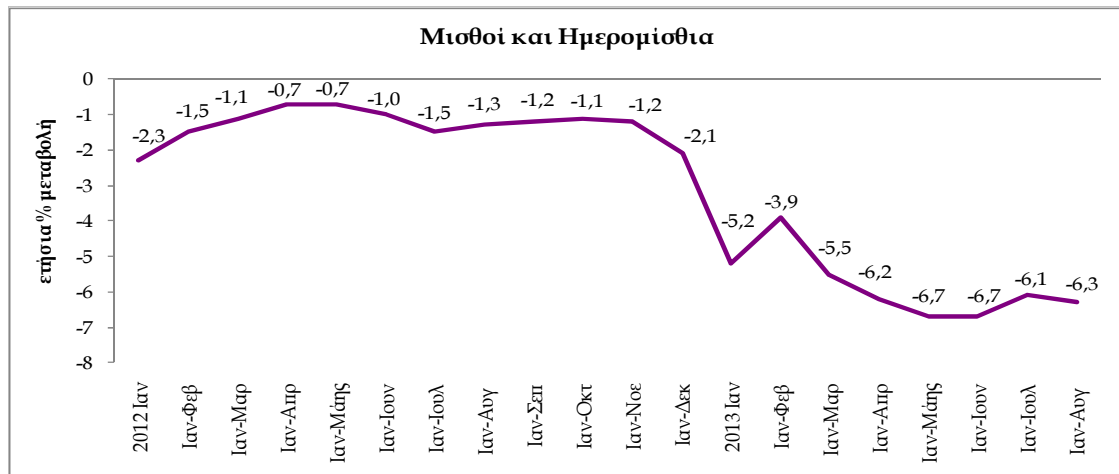
5.2 Δαπάνες

Οι δημόσιες δαπάνες μειώθηκαν με ρυθμό ύψους 5,2% κατά τους μήνες Ιανουαρίου-Αυγούστου 2013 σε σχέση με την αντίστοιχη περίοδο του 2012. Σε απόλυτους αριθμούς, οι δημόσιες δαπάνες έχουν φθάσει τα €4.418,9 εκ. το 2013 σε σύγκριση με €4.662,1 εκ. την αντίστοιχη περίοδο του 2012.

Συγκεκριμένα, μειωμένες παρουσιάζονται οι κεφαλαιουχικές δαπάνες, οι άλλες τρέχουσες μεταβιβάσεις, οι αγορές αγαθών και υπηρεσιών και οι δαπάνες για μισθούς και ημερομίσθια, λόγω της εφαρμογής των μέτρων εξυγίανσης που έχουν υιοθετηθεί στα πλαίσια του μακροοικονομικού προγράμματος προσαρμογής. Αυξημένες παρουσιάζονται οι δαπάνες για συντάξεις και φιλοδομήματα και οι δαπάνες του Ταμείου Κοινωνικών Ασφαλίσεων λόγω αυξημένου αριθμού πρόωρων αφυπηρητήσεων και δικαιούχων ανεργιακού επιδόματος και επιδόματος πλεονάζοντος προσωπικού και συντάξεων αντίστοιχα.

Μισθοί και Ημερομίσθια

Αναλυτικότερα, οι μισθοί και τα ημερομίσθια μειώθηκαν με ρυθμό ύψους 6,3% κατά την υπό αναφορά περίοδο του 2013 σε σχέση με την αντίστοιχη περίοδο του 2012 φθάνοντας έτσι στα €1.117,4 εκ. από τα €1.192,3 εκ. Η μείωση των δαπανών για μισθούς και ημερομίσθια οφείλεται κυρίως στη μείωση της απασχόλησης λόγω επιτάχυνσης του αριθμού των πρόωρων αφυπηρητήσεων.

Αγαθά και Υπηρεσίες

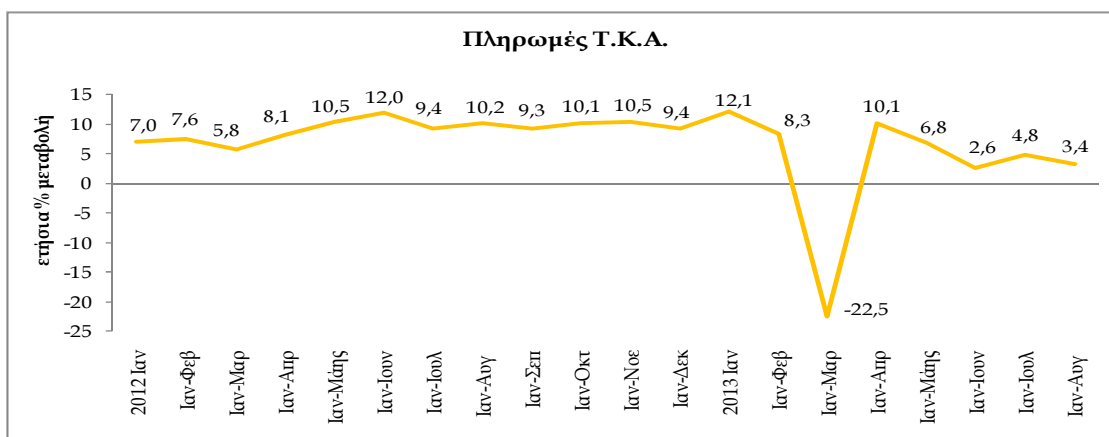
Οι δαπάνες για αγορές αγαθών και υπηρεσιών⁴ παρουσιάζουν μείωση της τάξης του 7,8% φτάνοντας στα €268,3 εκ. κατά την περίοδο Ιανουαρίου-Αυγούστου 2013 σε σύγκριση με €291 εκ. την αντίστοιχη περίοδο του 2012.

⁴ Οι δαπάνες για αγορές αγαθών και υπηρεσιών αφορούν δαπάνες για αγορά φαρμάκων και εμβολίων, αγορά ύδατος, εκπαίδευση προσωπικού/συνέδρια, εκδόσεις και δημοσιότητα, κλπ.

Δαπάνες Ταμείου Κοινωνικών Ασφαλίσεων

Οι πληρωμές των Ταμείων Κοινωνικών Ασφαλίσεων αυξήθηκαν με ρυθμό ύψους 3,4% φτάνοντας έτσι στα €974,5 εκ. κατά την περίοδο Ιανουαρίου-Αυγούστου 2013 σε σχέση με €942,1 εκ. την αντιστοιχη περίοδο του 2012. Η αύξηση αυτή οφείλεται κυρίως στις αυξήσεις των δαπανών για ανεργιακό επίδομα και επίδομα πλεονάζοντος καθώς και στην αύξηση των δικαιούχων σύνταξης γήρατος.

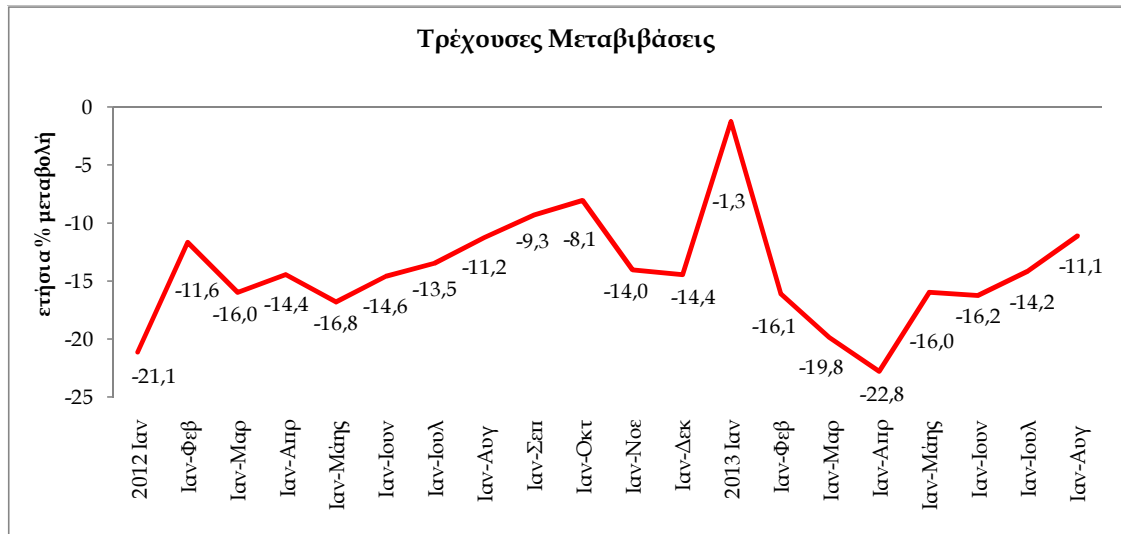

Τρέχουσες Μεταβιβάσεις

Οι άλλες τρέχουσες μεταβιβάσεις⁵ μειώθηκαν με ποσοστό ύψους 11,1% φτάνοντας έτσι στα €959,6 εκ. για την περίοδο Ιανουαρίου-Αυγούστου 2013 σε σύγκριση με €1.079,5 εκ. την αντιστοιχη περίοδο του προηγούμενου χρόνου. Ο αρνητικός ρυθμός στην υποκατηγορία αυτή, αντικατοπτρίζει τη στόχευση των κοινωνικών σχεδίων, καθώς και τη μείωση μεταβιβάσεων προς τους κρατικούς οργανισμούς και τις τοπικές αρχές. Μέρος της μείωσης αυτής μπορεί να αποδοθεί επίσης και σε κυκλικούς παράγοντες.

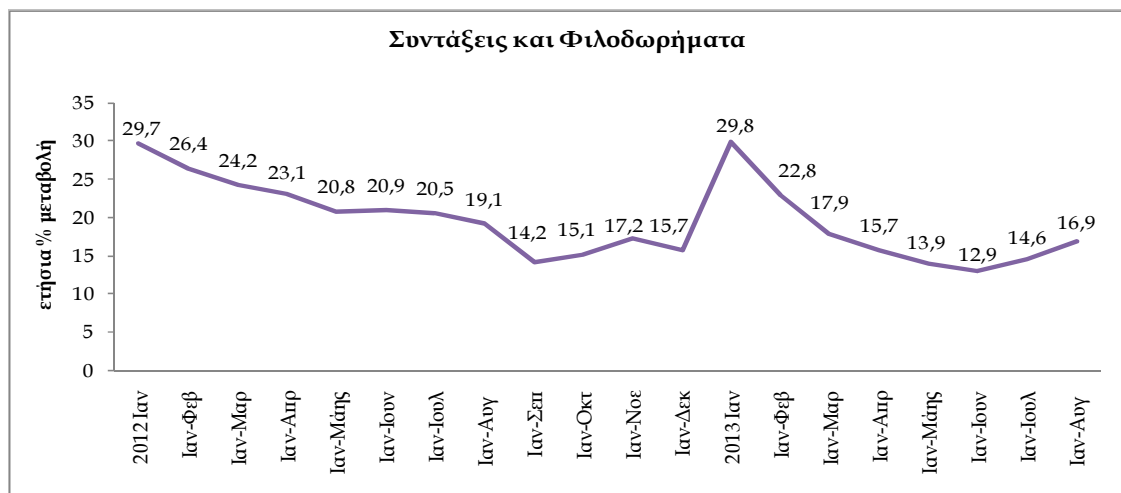
⁵ Οι τρέχουσες μεταβιβάσεις περιλαμβάνουν μεταξύ άλλων δαπάνες για σύνταξεις και φιλοδώρηματα, για κοινωνική σύνταξη, για το επίδομα τέκνου, για τη φοιτητική χορηγία, για τα δημόσια βοηθήματα, για χορηγίες στους ημικρατικούς οργανισμούς και στις Αρχές Τοπικής Αυτοδιοίκησης και για χρηματοδότηση του Προϋπολογισμού της ΕΕ.

Συντάξεις και Φιλοδωρήματα

Οι δαπάνες για συντάξεις και φιλοδωρήματα αυξήθηκαν με ρυθμό ύψους 16,9% σε σχέση με τον προηγούμενο χρόνο, φθάνοντας στα €413,7 εκ. την υπό αναφορά περίοδο του 2013 σε σύγκριση με €354 εκ. κατά την αντίστοιχη περίοδο του 2012. Η αύξηση αυτή οφείλεται στην επιτάχυνση του ρυθμού αύξησης των εθελοντικών αφυπηρητήσεων.

Κεφαλαιουχικές Δαπάνες

Οι κεφαλαιουχικές δαπάνες κατά το οκτάμηνο Ιανουαρίου-Αυγούστου 2013 παρουσίασαν μείωση ύψους 44,6% και περιορίστηκαν στα €99 εκ. σε σύγκριση με €178,7 εκ. κατά την αντίστοιχη περίοδο του 2012. Η εξέλιξη αυτή οφείλεται κυρίως στη μείωση των πιστώσεων για κεφαλαιουχικές δαπάνες καθώς και στην καθυστέρηση στην πληρωμή υποχρεώσεων σε σχέση με τις απαλλοτριώσεις γης.

6. Χρηματοδότηση 2013

Οι πράξεις χρηματοδότησης για το 2013 χαρακτηρίζονται αφενός από τη χρηματοδότηση από τον Ευρωπαϊκό Μηχανισμό Σταθερότητας (ΕΜΣ) και το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο (ΔΝΤ) και αφετέρου από συναλλαγές για εκπλήρωση προνοιών του Μνημονίου Συναντίληψης.

Η ετήσια χρηματοδότηση του κράτους μέχρι τις 30 Σεπτεμβρίου 2013 έχει φτάσει τα €6.159 εκ. Η κύρια πηγή χρηματοδότησης ήταν τα δάνεια του Ευρωπαϊκού Μηχανισμού Σταθερότητας με κεφάλαια ύψους €3 δισ. που κάλυψαν τις χρηματοδοτικές ανάγκες της κυβέρνησης κυρίως την αποπληρωμή δανείων. Στα ίδια πλαίσια του μακροοικονομικού προγράμματος προσαρμογής εκταμιεύθηκαν και €168 εκ. από το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο.

Τον Ιούλιο του 2013, το κράτος προσέφερε για ανταλλαγή 18 κυβερνητικά χρεόγραφα που έληγαν την περίοδο 2013-2016 με άλλα ίδιου επιτοκίου λήξης μεταξύ 2019-2023. Συνολικά ανταλλάχθηκαν χρεόγραφα ύψους €1 δισ., πληρώντας έτσι τη σχετική πρόνοια του μακροοικονομικού προγράμματος προσαρμογής.

Στις εκδόσεις χρέους ανήκει και η ανανέωση μεγάλου κυβερνητικού ομολόγου ύψους €1,89 δισ. που εκδόθηκε αρχικά για σκοπούς ανακεφαλαιοποίησης της Λαϊκής Τράπεζας. Το χρεόγραφο, το οποίο μεταφέρθηκε στον ισολογισμό της Τράπεζας Κύπρου, ανανεώθηκε για ακόμη ένα χρόνο με κεφαλαιοποιημένους τους τόκους περίπου ύψους €100 εκ. ως εκ τούτου η ονομαστική αξία του χρεογράφου έφθασε τα €1,99 δισ. Επισημαίνεται ότι, η κυβερνητική εγγύηση ύψους €1 δισ. που είχε παραχωρηθεί εντός του 2012 στη Λαϊκή Τράπεζα μεταφέρθηκε επίσης στον ισολογισμό της Τράπεζας Κύπρου.

Από τις αρχές του έτους ανανεώνονται σε συνεχή βάση Γραμμάτια Δημοσίου ενός μέχρι τριών μηνών ύψους περίπου €1 δισ. Τα επιτόκια βραχυπρόθεσμου δανεισμού που κυμαίνονται γύρω στο 5% είναι σε πολύ υψηλά επίπεδα αν και το 3^ο τρίμηνο του 2013 διαφάνηκε μία μικρή πτωτική τάση. Οι κυβερνητικοί τίτλοι βραχυχρόνιας διάρκειας αναμένεται να καλύψουν τις υπολειπόμενες ετήσιες χρηματοδοτικές ανάγκες.

Κατά το τέλος του 3^{ου} τριμήνου του έτους, ο ΕΜΣ διοχέτευσε επίσης ομόλογα του ίδιου για τις ανάγκες ανακεφαλαιοποίησης των συνεργατικών πιστωτικών ιδρυμάτων ύψους €1,5 δισ. με ισόποση αύξηση του δημόσιου χρέους.

Στις σημαντικές εξελίξεις του έτους περιλαμβάνεται και η αλλαγή των βασικών όρων του διακρατικού δανείου από τη Ρωσική Ομοσπονδία με μείωση του επιτοκίου από το 4,50% στο 2,50% και αποπληρωμή μεταξύ 2018-2021 αντί το 2016.

Τέλος, η πιστοληπτική αξιολόγηση της χώρας μειώθηκε δραστικά στα επίπεδα “C” που αντιστοιχεί σε πολύ υψηλού κινδύνου επένδυση. Μετά την ανταλλαγή κυβερνητικών ομολόγων υποβαθμίστηκε προσωρινά σε καθεστώς επιλεκτικής χρεοκοπίας, με το πέρας της οποίας οι κυπριακοί κυβερνητικοί τίτλοι έγιναν και πάλι αποδεκτοί στις πράξεις

αναχρηματοδότησης της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας με ειδικά κριτήρια που ανακοίνωσε η Τράπεζα.

7. Ισοζύγιο Πληρωμών 2013

Το έλλειμμα του Ισοζυγίου Τρεχουσών Συναλλαγών (ΙΤΣ) κατέγραψε επιδείνωση από 3,4% του ΑΕΠ (€601,8 εκ.) το 2011 σε 6,9% (€1.217,1 εκ.) το 2012 που οφειλόταν κυρίως στη χειροτέρευση του λογαριασμού εισοδημάτων λόγω μείωσης των εισοδημάτων από άμεσες επενδύσεις (μειωμένα κέρδη ή και ζημιές εταιρειών κυπριακών συμφερόντων στο εξωτερικό). Το ισοζύγιο αγαθών και υπηρεσιών κατέγραψε σημαντική βελτίωση, με το έλλειμμα να μειώνεται από 4,3% του ΑΕΠ (€763,3 εκ.) το 2011 σε 3,1% (€545,9 εκ.) το 2012 κυρίως λόγω της μείωσης στις εισαγωγές αγαθών.

Σύμφωνα με τα προκαταρκτικά στοιχεία του ισοζυγίου πληρωμών για το πρώτο εξάμηνο του 2013, το ΙΤΣ κατέγραψε έλλειμμα ύψους €150,3 εκ. σε σύγκριση με έλλειμμα ύψους €652,7 εκ. την αντίστοιχη περίοδο του 2012. Η σημαντική αυτή βελτίωση οφείλεται σε μεγάλο βαθμό στη βελτίωση του ισοζυγίου αγαθών όπου το έλλειμμα μειώθηκε από τα €1.904,1 εκ. το πρώτο εξάμηνο του 2012 σε €1.381,6 εκ. το πρώτο εξάμηνο του 2013 λόγω της σημαντικής μείωσης στις εισαγωγές αγαθών. Αν και το πλεόνασμα στο ισοζύγιο υπηρεσιών μειώθηκε κατά την ίδια περίοδο λόγω μειώσεων στις εξαγωγές υπηρεσιών, συνολικά καταγράφηκε ένα μικρό πλεόνασμα στο ισοζύγιο αγαθών και υπηρεσιών κατά το πρώτο εξάμηνο του 2013.

Το 2013 ως σύνολο, το έλλειμμα στο ΙΤΣ αναμένεται να διαμορφωθεί γύρω στο 2% του ΑΕΠ.

8. Νομισματικές Εξελίξεις

Το 2013 σηματοδοτήθηκε από τις εξελίξεις στον τραπεζικό τομέα. Οι καταθέσεις του ιδιωτικού τομέα καταγράφουν τον Ιούλιο του 2013 μία μείωση της τάξης των €20,7 δισ. σε σύγκριση με τον αντίστοιχο μήνα του προηγούμενου έτους και μία μείωση της τάξης των €13,9 δισ. σε σύγκριση με το Μάρτιο του 2013. Η μείωση αντικατοπτρίζει τη συμφωνία του Eurogroup για ανακεφαλαίωση του τραπεζικού συστήματος που προνοούσε μεταξύ άλλων και την αναδιάρθρωση και εξυγίανση των δύο μεγάλων κυπριακών τραπεζών με το διάταγμα για απομείωση των υφιστάμενων καταθέσεων πάνω από €100.000, τη συνεχιζόμενη εκροή καταθέσεων που ακολούθησε, καθώς και τις αποπληρωμές δανείων.

Όσον αφορά τις πιστώσεις, ο ετήσιος ρυθμός μεταβολής των πιστώσεων προς τον ιδιωτικό τομέα τον Μάιο του 2013 κατέγραψε, για πρώτη φορά στα τελευταία έξι έτη που υπάρχουν συγκρινόμενα στοιχεία, αρνητικό ρυθμό μεταβολής ο οποίος τον Ιούλιο του 2013 ήταν στο -8,3% σε σύγκριση με αύξηση της τάξης του 10,1% τον Ιούλιο του προηγούμενου έτους. Ο ρυθμός μεταβολής των πιστώσεων για οικιστικά δάνεια κυμαινόταν στο -3,7%, για καταναλωτικά δάνεια, στο -7,9% και για επιχειρηματικά δάνεια στο -11,2%. Όπως διαφαίνεται και από τα στοιχεία, τόσο τα εγχώρια νοικοκυριά όσο και οι εγχώριες επιχειρήσεις προχωρούν στη διόρθωση των ισολογισμών.

Στις 2 Μαΐου του 2013 το Διοικητικό Συμβούλιο της ΕΚΤ αποφάσισε να προβεί σε μείωση του βασικού της επιτοκίου κατά 0,25%. Ως αποτέλεσμα, το βασικό επιτόκιο κύριας αναχρηματοδότησης βρίσκεται πλέον στο 0,50%. Σύμφωνα με την ΕΚΤ η μείωση είναι συμβατή με τις περιορισμένες πληθωριστικές πιέσεις, ενώ αναμένεται να συμβάλει και στις αναπτυξιακές προοπτικές της ζώνης του ευρώ.

Στην Κύπρο μετά την ενημέρωση των εγχώριων χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων από την ΚΤΚ ότι από το Μάιο του 2013 θα επιβάλει επιπρόσθετες κεφαλαιακές απαιτήσεις σε περιπτώσεις προσφοράς υψηλότερων καταθετικών επιτοκίων, καταγράφηκε μία πτωτική τάση στα καταθετικά επιτόκια, τα οποία βρίσκονται σε πορεία σύγκλισης με τα αντίστοιχα επιτόκια της ΕΚΤ. Παρά την πτωτική τάση στα καταθετικά επιτόκια, στα επιτόκια των νέων δανείων δεν καταγράφονται, όπως τουλάχιστον αναμενόταν, οι αντίστοιχες μειώσεις και επομένως συνεχίζουν να αποκλίνουν από τα αντίστοιχα ποσοστά της ΕΚΤ. Ο κυριότερος λόγος για την τάση αυτή στα δανειστικά επιτόκια είναι ότι, λαμβάνοντας υπόψη τις τρέχουσες συνθήκες της αγοράς, τα εγχώρια χρηματοπιστωτικά ιδρύματα επιβάλλουν αυστηρότερους όρους κατά τη χορήγηση δανείων στους πελάτες τους, όπως ψηλά επιτόκια.

9. Προοπτικές Κυπριακής Οικονομίας για το 2014

Η οικονομία της Κύπρου αναμένεται να συνεχίσει την επιβράδυνση και το 2014 και να παρουσιάσει αρνητικό ρυθμό ανάπτυξης της τάξης του 3,9% σύμφωνα με την αρχική πρόβλεψη που έχει περιληφθεί στο μακροοικονομικό πρόγραμμα προσαρμογής.

Το κλίμα έλλειψης εμπιστοσύνης, η αβεβαιότητα, οι δημοσιονομικές προκλήσεις, η στενή ρευστότητα και οι γενικότερες εξελίξεις στον τραπεζικό τομέα προβλέπεται να συνεχίσουν να επιδρούν αρνητικά στην ανάπτυξη. Οι προοπτικές για τον τουρισμό είναι για διατήρηση του στα επίπεδα του 2013.

Από πλευράς προσφοράς, οι προοπτικές είναι αρνητικές για τους περισσότερους τομείς της οικονομίας, λόγω της συρρίκνωσης του χρηματοοικονομικού τομέα και των γενικότερων προκλήσεων που αντιμετωπίζει, τη μειωμένη ρευστότητα στην οικονομία και την αναμενόμενη περαιτέρω μείωση στην καταναλωτική ζήτηση και τις επενδύσεις. Ιδιαίτερα αρνητικά αναμένεται να επηρεαστούν η βιομηχανία, οι κατασκευές και το εμπόριο. Από εκεί και πέρα, αναμένεται να συνεχιστεί η αρνητική πορεία στις χρηματοοικονομικές υπηρεσίες, ενώ σοβαρές προκλήσεις θα αντιμετωπίσουν και άλλοι τομείς υπηρεσιών, ιδιαίτερα αυτών που σχετίζονται με το εμπόριο και τις κατασκευές.

Το ποσοστό ανεργίας προβλέπεται να παρουσιάσει περαιτέρω επιδείνωση και να ανέλθει στο 19,5% του εργατικού δυναμικού. Ο πληθωρισμός, με βάση τον Εναρμονισμένο Δείκτη Τιμών Καταναλωτή (ΕνΔΤΚ), αναμένεται να αυξηθεί από το 1% το 2013, σε 1,2% το 2014. Σε συνέχεια του 2013, το έλλειμμα το 2014 στο ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών αναμένεται να βελτιωθεί και ανέλθει γύρω στο 0,6% περίπου του ΑΕΠ.

Συνοπτικά, οι προβλέψεις του Υπουργείου Οικονομικών φαίνονται στον ακόλουθο πίνακα:

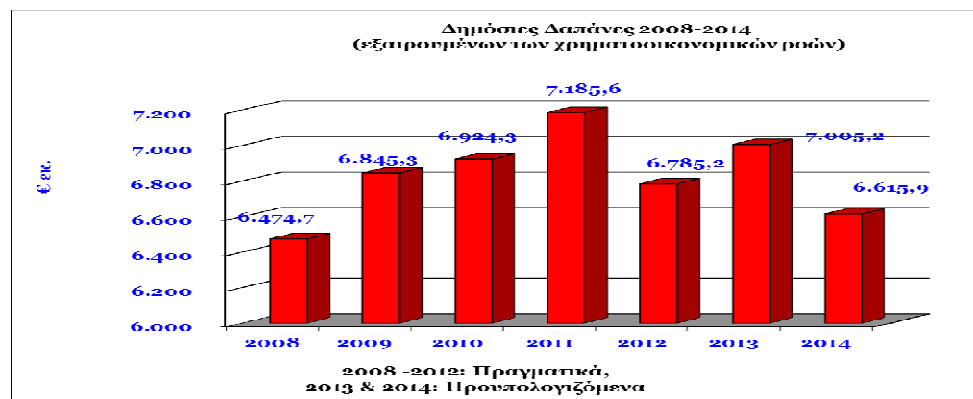
	2012	2013	2014
Ρυθμός Ανάπτυξης (%)	-2,4	-8,7	-3,9
Πληθωρισμός ΕνΔΤΚ (%)	3,1	1,0	1,2
Ανεργία (%)	11,8	17,0	19,5
Ισοζύγιο Τρεχουσών Συναλλαγών (% του ΑΕΠ)	-6,9	-2,0	-0,6

IV. ΠΡΟΥΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ 2014

Συνολικά, το προσχέδιο του Προϋπολογισμού του 2014 προβλέπει έσοδα, εξαιρουμένων των χρηματοοικονομικών ροών, ύψους €5.639 εκ. σε σύγκριση με αναθεωρημένα έσοδα ύψους €5.637 εκ. το 2013.

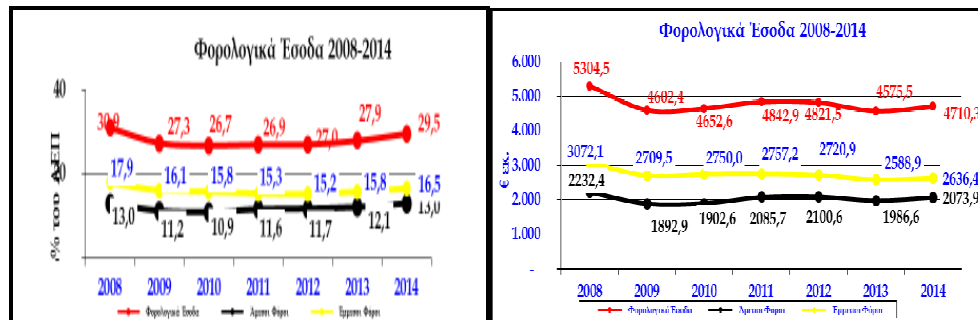
Το σύνολο των προϋπολογιζόμενων πιστώσεων του Προϋπολογισμού του 2014, εξαιρουμένων των χρηματοοικονομικών ροών, ανέρχεται στα €6.616 εκ. σε σύγκριση με €7.005 εκ. το 2013 δηλαδή παρουσιάζουν μείωση της τάξης του 5½%. Οι συνολικές δαπάνες, εξαιρουμένων των χρηματοοικονομικών ροών, δαπανών για τόκους, αποθεματικά και πληρωμές προηγούμενων ετών, προϋπολογίζονται στα €5.599 εκ. σε σύγκριση με €6.225 εκ. του προϋπολογισμού του 2013 σημειώνοντας μείωση ύψους 10% ή €626 εκ. σε απόλυτους αριθμούς.

1. Έσοδα

Τα δημόσια έσοδα τα τελευταία χρόνια παρουσιάζουν υποτονικούς ρυθμούς ανάπτυξης ως αποτέλεσμα του αρνητικού οικονομικού κλίματος που επικρατεί στην οικονομία. Ως ποσοστό του ΑΕΠ προϋπολογίζεται ότι, τα δημόσια έσοδα παραμένουν στάσιμα σε απόλυτους αριθμούς λόγω της εισαγωγής πρόσθετων μέτρων ενίσχυσης τους, ενώ ως ποσοστό του ΑΕΠ αναμένεται να αυξηθούν στο 35½% το 2014 σε σύγκριση με 34½% το 2013 λόγω συρρίκνωσης του ΑΕΠ.

Οι σημαντικότερες κατηγορίες των εσόδων είναι οι άμεσοι και έμμεσοι φόροι που συνολικά προϋπολογίζονται για το 2014 στα €4.710 εκ. και αποτελούν το 83½% των συνολικών εσόδων. Το υπόλοιπο 16½% των εσόδων αφορούν τα μη φορολογικά έσοδα, όπως πωλήσεις αγαθών και υπηρεσιών και μεταβιβάσεις, που για το 2014 προϋπολογίζονται στα €929 εκ.

Τα φορολογικά έσοδα το 2014 προβλέπεται να παρουσιάσουν αύξηση της τάξης του 2,9% σε σύγκριση με υπολογιζόμενη μείωση της τάξης του 5,1% για το 2013 ενώ ως ποσοστό του ΑΕΠ προϋπολογίζεται ότι, τα φορολογικά έσοδα το 2014 θα αυξηθούν στο 29,5% σε σύγκριση με 27,9% το 2013. Η αύξηση αυτή οφείλεται στην επιβολή από 1/1/2014 των μέτρων που περιλήφθησαν στο μακροοικονομικό πρόγραμμα προσαρμογής και αναλύονται στο Μέρος 3 Δημοσιονομικές Προβλέψεις για το 2014 του Κεφαλαίου IV Προϋπολογισμός 2014.

Επιπρόσθετα των πιο πάνω, το Υπουργικό Συμβούλιο μαζί με το νομοσχέδιο του Προϋπολογισμού του 2014 έγκρινε τα ακόλουθα δύο μέτρα που επηρεάζουν το σκέλος των φορολογικών εσόδων και αφορούν:

- Φορολόγηση των συντάξιμων απολαβών των χηρών.
- Εισφορά ύψους 3% επί των απολαβών των ΕΠΥ, των Ειδικών Αστυφυλάκων και των Εκτάκτων για σκοπούς σύνταξης.

Αναφέρεται ότι, τα έσοδα από την άμεση φορολογία, ως ποσοστό του ΑΕΠ, προϋπολογίζονται να ανέλθουν στο 13% το 2014 σε σύγκριση με 12,1% τον προηγούμενο χρόνο ενώ τα έσοδα από έμμεση φορολογία, ως ποσοστό του ΑΕΠ, προϋπολογίζονται να ανέλθουν στο 16,5% σε σύγκριση με 15,8% το 2013.

1.1 Άμεση Φορολογία

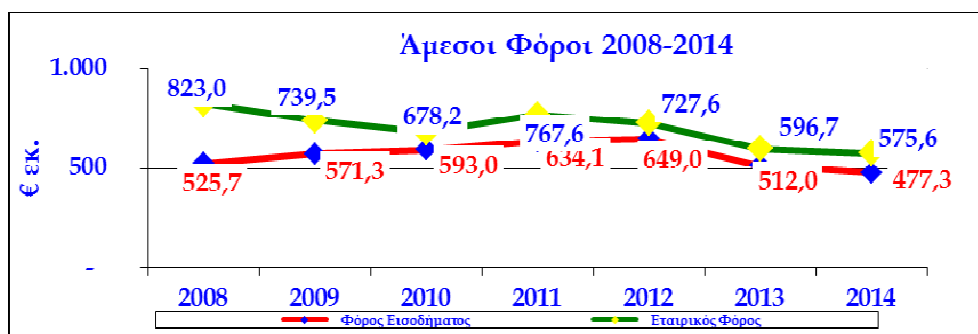
Τα έσοδα από την άμεση φορολογία το 2014 προβλέπονται σε απόλυτους αριθμούς, να φθάσουν τα €2.074 εκ. σε σύγκριση με αναθεωρημένα έσοδα ύψους €1.987 εκ. το 2013, παρουσιάζοντας αύξηση ύψους 4,4%. Η αύξηση αυτή προκύπτει από την πρόσθετη αποκοπή ύψους 3% από 1/1/2014 στις αποδοχές του προσωπικού του ευρύτερου δημόσιου τομέα και από την επιβολή συνεισφοράς ύψους 3% επί των απολαβών ειδικών

κατηγοριών του προσωπικού⁶ για σκοπούς σύνταξης, από τη φορολόγηση της σύνταξης χηρείας, την επέκταση της κάλυψης της έκτακτης εισφοράς καθώς και τις αποκοπές που εφαρμόστηκαν το δεύτερο εξάμηνο του 2013 και που αφορούσαν τη συνεισφορά ύψους 1,5% επί των απολαβών του προσωπικού του δημόσιου τομέα για ιατροφαρμακευτική περίθαλψη και τις κλιμακωτές αποκοπές από τις αποδοχές του ευρύτερου δημόσιου τομέα.

Αναλυτικά, τα έσοδα κατά υποκατηγορία άμεσης φορολογίας έχουν ως ακολούθως:

α. Έσοδα από το φόρο εισοδήματος φυσικών προσώπων

Προβλέπεται το 2014 να μειωθούν με ρυθμό ύψους 6,8% σε συνέχεια της αναμενόμενης μείωσης ύψους 21% το 2013 και να φθάσουν τα €477 εκ. σε σύγκριση με αναθεωρημένα έσοδα ύψους €512 εκ. το 2013 λόγω μείωσης της απασχόλησης και του ύψους των απολαβών.

β. Έσοδα από τον φόρο εισοδήματος νομικών προσώπων

Προβλέπεται το 2014 να μειωθούν με ρυθμό ύψους 3,5% σε συνέχεια της αναμενόμενης μείωσης ύψους 18% το 2013 και να φθάσουν τα €576 εκ. σε σύγκριση με αναθεωρημένα έσοδα ύψους €597 εκ. το 2013.

γ. Έσοδα από τους φόρους περιουσίας⁷

Προβλέπεται το 2014 να αυξηθούν με ρυθμό ύψους 23% και να φθάσουν τα €134 εκ. σε σύγκριση με αναθεωρημένα έσοδα ύψους €110 εκ. λόγω είσπραξης μέρους του φόρου ακίνητης περιουσίας του 2013 εντός του 2014.

δ. Έσοδα από τους φόρους μηχανοκίνητων οχημάτων

Προβλέπεται το 2014 να αυξηθούν με ρυθμό ύψους 15% και να φθάσουν τα €72 εκ. σε σύγκριση με αναθεωρημένα έσοδα ύψους €62 εκ. το 2013 λόγω εκσυγχρονισμού της φορολόγησης των μηχανοκίνητων οχημάτων βασισμένη σε περιβαλλοντικά φιλικές αρχές, μέσω του ετήσιου τέλους κυκλοφορίας οχημάτων, του τέλους εγγραφής και των φόρων κατανάλωσης στα μηχανοκίνητα οχήματα.

⁶ Αφορά τους Εθελοντές Πενταετούς Υπηρεσίας, τους Ειδικούς Αστυφύλακες και το έκτακτο προσωπικό.

⁷ Τα έσοδα από τους φόρους περιουσίας αποτελούνται, από το φόρο κεφαλαιουχικών κερδών και από τους φόρους επί των μερισμάτων.

ε. Άλλοι Άμεσοι Φόροι⁸

Προβλέπεται το 2014 να αυξηθούν με ρυθμό ύψους 15,4% και να φθάσουν τα €815 εκ. σε σύγκριση με αναθεωρημένα έσοδα ύψους €706 εκ. το 2013 λόγω των μέτρων που αναφέρονται πιο πάνω.

1.2 Έμμεση Φορολογία

Ο ρυθμός αύξησης των εσόδων από την έμμεση φορολογία προβλέπεται να επιταχυνθεί οριακά το 2014 και να φθάσει τα €2.636 εκ. σε σύγκριση με αναθεωρημένα έσοδα ύψους €2.589 εκ. παρουσιάζοντας δηλαδή αύξηση της τάξης του 1,8% λόγω των μέτρων που περιλήφθησαν και υιοθετήθηκαν στα πλαίσια του μακροοικονομικού προγράμματος προσαρμογής σε σύγκριση με την αναμενόμενη μείωση ύψους 4,9% τον προηγούμενο χρόνο.

Αναλυτικά, τα κυριότερα έσοδα κατά υποκατηγορία έμμεσης φορολογίας έχουν ως ακολούθως:

α. Έσοδα από Εισαγωγικούς Δασμούς

Προβλέπεται το 2014 να μειωθούν με ρυθμό ύψους 4% και να περιοριστούν στα €21 εκ. σε σύγκριση με αναθεωρημένα έσοδα ύψους €22 εκ. το 2013 λόγω της αναμενόμενης μείωσης των εισαγωγών από τρίτες χώρες.

β. Έσοδα από Φόρους Κατανάλωσης

Προβλέπεται το 2014 να αυξηθούν με ρυθμό ύψους 5,2% και να φθάσουν τα €612 εκ. σε σύγκριση με αναθεωρημένα έσοδα ύψους €582 εκ. το 2013 λόγω επιβολής αυξημένων φόρων κατανάλωσης στα καύσιμα κίνησης ύψους 5 σεντ/λίτρο.

γ. Έσοδα από το Φόρο Προστιθέμενης Αξίας

Προβλέπεται το 2014 να αυξηθούν οριακά με ρυθμό ύψους ½% και να φθάσουν τα €1.658 εκ. σε σύγκριση με αναθεωρημένα έσοδα ύψους €1.648 εκ. το 2013 λόγω της αύξησης τόσο του κανονικού όσο και του μειωμένου συντελεστή του ΦΠΑ κατά μια ποσοστιαία μονάδα από τον Ιανουάριο του 2014.

1.3 Μη φορολογικά έσοδα

Προβλέπεται το 2014 να μειωθούν στα €928 εκ. σε σύγκριση με αναθεωρημένα έσοδα ύψους €1.062 εκ. το 2013 σημειώνοντας μείωση ύψους 12,6% λόγω μη διατήρησης των προσωρινών εσόδων του 2013 .

---

⁸ Οι άλλοι άμεσοι φόροι αποτελούνται από την «Έκτακτη Εισφορά», «Αμυντική Εισφορά», «Συνεισφορά Σύνταξης Χήρων και Ορφανών», «Συνταξιοδοτική Συνεισφορά», «Μειώσεις Απολαβών», «Εισφορά για Ιατροφαρμακευτική Περιθαλψη».

2. Δαπάνες

Οι συνολικές δαπάνες, εξαιρουμένων των χρηματοοικονομικών συναλλαγών, δαπανών για τόκους, αποθεματικά και πληρωμές προηγούμενων ετών, προϋπολογίζονται στα €5.599 εκ. σε σύγκριση με €6.225 εκ. του προϋπολογισμού του 2013 σημειώνοντας μείωση ύψους 10% ή €626 εκ. σε απόλυτους αριθμούς. Το σύνολο των προϋπολογιζόμενων δαπανών του προσχεδίου του Προϋπολογισμού του 2014, εξαιρουμένων των χρηματοοικονομικών ροών, ανέρχεται στα €6.616 εκ. σε σύγκριση με €7.005 εκ. το 2013 σημειώνοντας έτσι μείωση ύψους 5½%. Οι συνολικές δαπάνες, περιλαμβανομένων των χρηματοοικονομικών ροών, των δαπανών για τόκους και αποθεματικά και πληρωμές προηγούμενων ετών, προϋπολογίζονται στα €7.740 εκ. το 2014 σε σύγκριση με €9.812⁹ εκ. τον προηγούμενο χρόνο παρουσιάζοντας μείωση της τάξης του 21%.

Οι συνολικές δαπάνες, εξαιρουμένων των χρηματοοικονομικών συναλλαγών, ως ποσοστό του ΑΕΠ, το 2014 προβλέπεται ότι θα μειωθούν και θα περιορισθούν στο 41,5% σε σύγκριση με 42,7% τον προηγούμενο χρόνο.

Συγκεκριμένα, οι δαπάνες προσωπικού που περιλαμβάνουν και τις συντάξεις και τα φιλοδωρήματα υπολογίζονται το 2014 να αυξηθούν, ως ποσοστό του ΑΕΠ, στο 16,1% σε σύγκριση με 15,9% το 2013. Οι μεταβιβάσεις λόγω κυρίως της περιλήψης μειωμένων προνοιών στα πλαίσια της στόχευσης των κοινωνικών σχεδίων μειώνονται, ως ποσοστό του ΑΕΠ, στο 11,5% από 12,7% το 2013. Μείωση ως ποσοστό του ΑΕΠ προϋπολογίζονται να παρουσιάσουν το 2014 τόσο οι λειτουργικές δαπάνες που περιορίζονται στο 6,1% από το 6,8% το 2013 όσο και οι κεφαλαιουχικές δαπάνες που μειώνονται στο 3,1% σε σύγκριση με 3,5% τον προηγούμενο χρόνο. Αντίθετα, η εξυπηρέτηση του δημόσιου χρέους, ως ποσοστό του ΑΕΠ, αυξάνεται στο 4,9% από 4,2% το 2013.

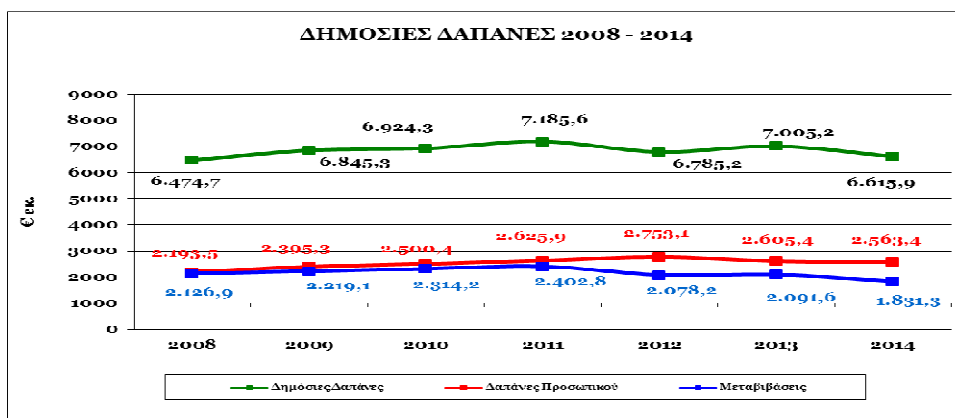
Αναλυτικά οι κυριότερες κατηγορίες δαπανών έχουν ως ακολούθως:

Δαπάνες Προσωπικού

Οι δαπάνες προσωπικού είναι η μεγαλύτερη κατηγορία δαπανών του δημοσίου, που περιλαμβάνει τις συντάξεις και τα φιλοδωρήματα. Για το 2014 υπολογίζονται να περιορισθούν στα €2.563 εκ. σε σύγκριση με €2.605 εκ. το 2013 σημειώνοντας μείωση της τάξης του 1½%. Αναλυτικότερα, το 2014 οι απολαβές προσωπικού μειώνονται με ρυθμό ύψους 6,4% σε σύγκριση με τον προηγούμενο χρόνο λόγω μείωσης της απασχόλησης, παγοποίησης των προσλήψεων καθώς και λόγω κατάργησης αριθμού κενών θέσεων ενώ οι συντάξεις και τα φιλοδωρήματα προϋπολογίζονται να αυξηθούν με ρυθμό ύψους 16,6% λόγω της αναμενόμενης αύξησης του αριθμού των πρόωρων αφυπηρετήσεων.

---

⁹ Περιλαμβάνει το συμπληρωματικό του περί Προϋπολογισμού Νόμου του 2013 αναφορικά με την καταβολή αποζημίωσης ύψους €299 εκ. στα ταμεία προνοίας και συντάξεως που κατά την 26^η Μαρτίου 2013 κατείχαν καταθέσεις στην πρώην Λαϊκή Τράπεζα.

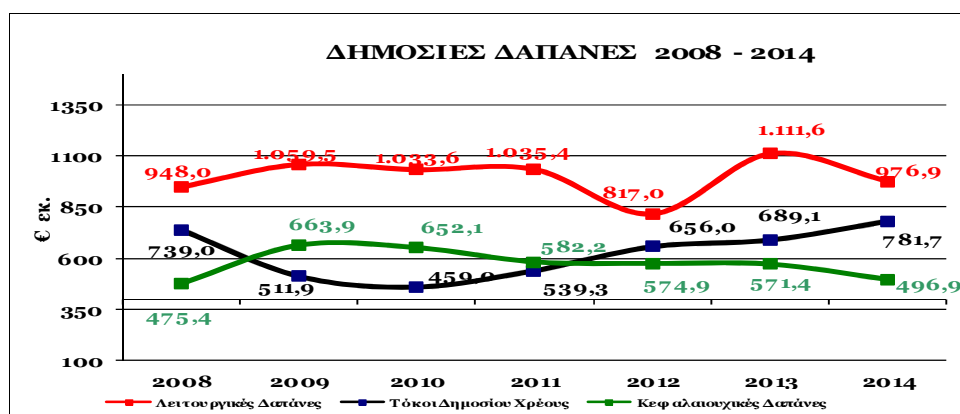

Μεταβιβαστικές Πληρωμές

Η δεύτερη μεγαλύτερη κατηγορία δαπανών είναι οι μεταβιβαστικές πληρωμές που αποτελούνται κυρίως από τις κοινωνικές παροχές, τις χορηγίες προς τους ημικρατικούς οργανισμούς και τις Αρχές Τοπικής Αυτοδιοίκησης καθώς και τη συνεισφορά προς τα Ταμεία Κοινωνικών Ασφαλίσεων και τον προϋπολογισμό της ΕΕ. Το 2014 η πιο πάνω κατηγορία προβλέπεται να μειωθεί με ρυθμό ύψους 12,4% και να φθάσει τα €1.831 εκ. σε σύγκριση με €2.092 εκ. το 2013 λόγω στόχευσης των κοινωνικών σχεδίων με εξοικονομήσεις ύψους €127 εκ. και περίληψης χαμηλότερων χορηγιών για τους κρατικούς οργανισμούς και τις επιτροπές καθώς και τις Αρχές Τοπικής Αυτοδιοίκησης κατά €19 εκ. και €13 εκ. αντίστοιχα.

Λειτουργικές Δαπάνες

Οι λειτουργικές δαπάνες προβλέπονται να περιορισθούν στα €977 εκ. το 2014 σε σύγκριση με €1.112 εκ. το 2013 σημειώνοντας μείωση της τάξης του 12% λόγω επαναδιαπραγματεύσεως των ενοικίων, περίληψης μειωμένων πιστώσεων για τη διεξαγωγή εκλογών καθώς και λόγω περίληψης μειωμένων πιστώσεων για την αγορά ύδατος και φαρμάκων.

Κεφαλαιουχικές Δαπάνες

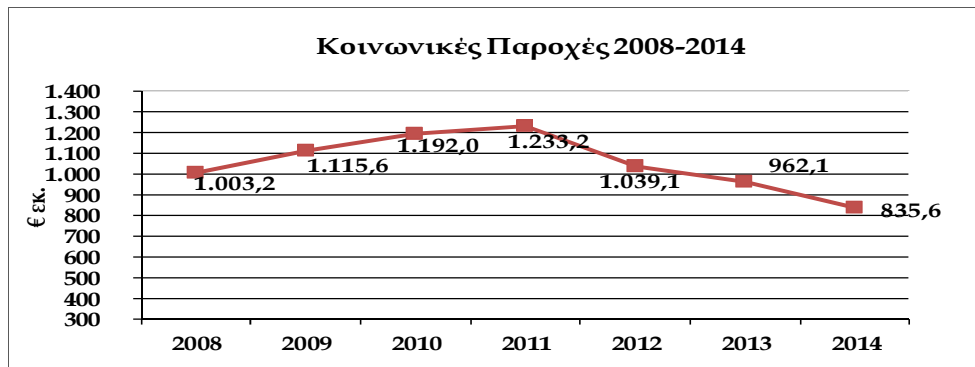
Οι κεφαλαιουχικές δαπάνες προϋπολογίζονται να μειωθούν στα €497 εκ. σε σύγκριση με €571 εκ. το 2013 λόγω αποπεράτωσης μεγάλων αναπτυξιακών έργων καθώς και λόγω περιορισμένων πιστώσεων για αγορά εξοπλισμών.

Εξυπηρέτηση του Δημόσιου Χρέους

Οι δαπάνες για την εξυπηρέτηση του δημόσιου χρέους (τόκοι) προϋπολογίζονται για το 2014 να αυξηθούν με ρυθμό ύψους 13,4% και να φτάσουν στα €782 εκ. σε σύγκριση με €689 εκ. το 2013 λόγω αύξησης του ύψους του δημόσιου χρέους.

Κοινωνικές Παροχές - Δαπάνες

Μέσα στα πλαίσια της οικονομικής πολιτικής της κυβέρνησης για εξυγίανση των δημοσίων οικονομικών και συνεχή βελτίωση της κοινωνικής συνοχής και κυρίως την ενίσχυση των ευπαθών ομάδων του πληθυσμού αυξάνεται η στόχευση των κοινωνικών σχεδίων (δηλαδή τα άμεσα χορηγήματα προς τους δικαιούχους). Στο προσχέδιο του προϋπολογισμού του 2014 οι κοινωνικές παροχές προϋπολογίζονται να μειωθούν με ρυθμό ύψους 13%. Σε απόλυτους αριθμούς προβλέπεται να φτάσουν στα €836 εκ. σε σύγκριση με €962 εκ. τον προηγούμενο χρόνο.

3. Δημοσιονομικές Προβλέψεις για το 2014

Οι στόχοι που έχουν τεθεί και περιληφθεί στο μακροοικονομικό πρόγραμμα προσαρμογής για το πρωτογενές ισοζύγιο είναι η επίτευξη κατά ανώτατο όριο πρωτογενούς ελλείμματος ύψους 4¼% του ΑΕΠ το 2014 και ακολούθως μείωση του στο 2,1% του ΑΕΠ το 2015 και από το 2016 το έλλειμμα μετατρέπεται σε πλεόνασμα ύψους 1,2% του ΑΕΠ ως ακολούθως:

Έτος	Πρωτογενές Ισοζύγιο (€ εκ.)	Ποσοστό του ΑΕΠ
2013	-395	-2,4
2014	-678	-4¼
2015	-344	-2,1
2016	204	1,2

Για την επίτευξη των πιο πάνω στόχων έχουν συμφωνηθεί και περιληφθεί στο μακροοικονομικό πρόγραμμα προσαρμογής διάφορα μέτρα που καλύπτουν τόσο το σκέλος των εσόδων όσο και το σκέλος των δαπανών ως ακολούθως:

Μέτρα εσόδων:

- Επέκταση της προσωρινής εισφοράς στο σύνολο των ακαθάριστων απολαβών και συντάξεων υπαλλήλων του δημοσίου και ιδιωτικού τομέα μέχρι τις 31 Δεκεμβρίου 2016 ως εξής: €0-1,500: 0%, €1,501-2,500: 2,5%, €2,501-3,500: 3%, και >€3,501: 3,5% (συνολική δημοσιονομική επίπτωση €58 εκ.).
- Αύξηση του κανονικού συντελεστή ΦΠΑ από το 18% στο 19% (συνολική δημοσιονομική επίπτωση €37 εκ.).
- Αύξηση του μειωμένου συντελεστή ΦΠΑ από το 8% στο 9% (συνολική δημοσιονομική επίπτωση €9 εκ.).
- Αύξηση του ειδικού φόρου κατανάλωσης στα καύσιμα κίνησης (βενζίνη και πετρέλαιο) κατά 5 σεντ το λίτρο (συνολική δημοσιονομική επίπτωση €29 εκ.).
- Αύξηση των εισφορών των μισθωτών και των εργοδοτών στο Σύστημα Κοινωνικών Ασφαλίσεων κατά δύο πρόσθετες ποσοστιαίες μονάδες πάνω στις συντάξιμες αποδοχές, δηλαδή μια (1) ποσοστιαία μονάδα από τους υπαλλήλους και μια (1) ποσοστιαία μονάδα από τους εργοδότες και δύο (2) ποσοστιαίες μονάδες στην περίπτωση των αυτοτελώς εργαζομένων.

Μέτρα δαπανών:

- Μείωση της συνολικής δαπάνης για κοινωνικές μεταβιβάσεις τουλάχιστον κατά €28,5 εκ., μέσω του εξορθολογισμού και της καλύτερης στόχευσης του επιδόματος τέκνου, της φοιτητικής χορηγίας και την κατάργηση ωφελημάτων κοινωνικής συνοχής που παρέχονται από τις Υπηρεσίες Κοινωνικής Ευημερίας.
- Αποκοπή στις απολαβές των υπαλλήλων, ωρομισθίων και των συνταξιούχων του δημόσιου και του ευρύτερου δημόσιου τομέα κατά 3% (συνολική δημοσιονομική επίπτωση €55 εκ.).
- Εισαγωγή τέλους για τις μηνιαίες κάρτες διακίνησης μαθητών και συνταξιούχων με δημόσια μέσα μεταφοράς (συνολική δημοσιονομική επίπτωση €10 εκ.).

- Εφαρμογή σε ετήσια βάση των αποκοπών που εφαρμόστηκαν το δεύτερο εξάμηνο του 2013 και που αφορούσαν τη συνεισφορά ύψους 1,5% επί των απολαβών του προσωπικού του δημόσιου τομέα για ιατροφαρμακευτική περίθαλψη καθώς και των κλιμακωτών αποκοπών από τις αποδοχές του ευρύτερου δημόσιου τομέα.

Επιπλέον, το Υπουργικό Συμβούλιο λαμβάνοντας υπόψη ότι, οι κίνδυνοι για την οικονομία εξακολουθούν να υφίστανται με πιθανές αρνητικές επιπτώσεις στα δημόσια οικονομικά και ιδιαίτερα, στο σκέλος των εσόδων μαζί με την έγκριση του νομοσχεδίου του περί Προϋπολογισμού του 2014 Νόμου και του ΜΔΠ 2014-2016 έγκρινε την υιοθέτηση πρόσθετων μέτρων πέραν των μέτρων που περιλήφθησαν στο μακροοικονομικό πρόγραμμα προσαρμογής ως ακολούθως:

- Περαιτέρω εξορθολογισμός των μισθολογικών επιδομάτων (συνολική δημοσιονομική εξοικονόμηση €18 εκ.).
- Φορολόγηση της σύνταξης χηρείας που σήμερα παραμένει αφορολόγητη (συνολική δημοσιονομική επίπτωση €8 εκ.).
- Συνεισφορά ύψους 3% για σκοπούς σύνταξης επί των συντάξιμων απολαβών των Εθελοντών Πενταετούς Υπηρεσίας, των Ειδικών Αστυφυλάκων και του έκτακτου προσωπικού (συνολική δημοσιονομική επίπτωση €6 εκ.).
- Στόχευση της κοινωνικής σύνταξης στη βάση εισοδηματικών κριτηρίων (συνολική δημοσιονομική εξοικονόμηση €10 εκ.).

Πέραν των πιο πάνω, και για επίτευξη των δημοσιονομικών στόχων ο Προϋπολογισμός του 2014 όπως και το ΜΔΠ 2014-2016 είναι προϋπολογισμοί δημοσιονομικής πειθαρχίας στους οποίους έχουν περιοριστεί στο μεγαλύτερο δυνατό βαθμό οι λειτουργικές και οι μη παραγωγικές δαπάνες, ενώ έχουν αυξηθεί οι πιστώσεις για την αποπεράτωση των συγχρηματοδοτούμενων έργων από τον κρατικό προϋπολογισμό λόγω της επικείμενης λήξης της προγραμματικής περιόδου 2007-2013.

Με βάση τα πιο πάνω, το 2014 το δημοσιονομικό έλλειμμα προβλέπεται, να κυμανθεί, ως ποσοστό του ΑΕΠ, ελαφρά πιο κάτω από το 7% σε σύγκριση με γύρω στο 5½%¹⁰ τον προηγούμενο χρόνο λόγω κυρίως της προβλεπόμενης συρρίκνωσης της κυπριακής οικονομίας καθώς και της μη διατήρησης κάποιων προσωρινών εσόδων του 2013. Τα επόμενα δύο χρόνια σύμφωνα με τις σημερινές τάσεις και πολιτικές το δημοσιονομικό έλλειμμα προβλέπεται να βελτιωθεί και να περιορισθεί γύρω στο 4½% του ΑΕΠ.

Παρόμοια εικόνα αναμένεται και για το πρωτογενές ισοζύγιο το οποίο προβλέπεται να είναι ελλειμματικό και να κυμανθεί το 2014 γύρω στο 3% του ΑΕΠ σε σύγκριση με 2½% τον προηγούμενο χρόνο. Τα επόμενα δύο χρόνια το πρωτογενές ισοζύγιο προβλέπεται να βελτιωθεί και να πλησιάσει την ισοσκελίση.

Το δημόσιο χρέος για το 2014 προβλέπεται να φθάσει τα €19.631 εκ. από τα €18.767 εκ. τον προηγούμενο χρόνο και ως ποσοστό του ΑΕΠ προβλέπεται να αυξηθεί στο 123%

¹⁰ Εξαιρουμένου της αποζημίωσης που θα δοθεί στα ταμεία προνοίας και συντάξεως που διέθεταν καταθέσεις στην πρώην Λαϊκή Τράπεζα.

από το 114% τον προηγούμενο χρόνο. Για το 2015 το δημόσιο χρέος προβλέπεται να περιορισθεί σε απόλυτους αριθμούς στα €19.406 εκ. ενώ ως ποσοστό του ΑΕΠ μειώνεται στο 119% ενώ για το 2016 το δημόσιο χρέος προβλέπεται να μειωθεί στα €19.139 εκ. σε απόλυτους αριθμούς ενώ ως ποσοστό του ΑΕΠ μειώνεται στο 113%.

4. Μεσοπρόθεσμο Δημοσιονομικό Πλαίσιο (ΜΔΠ) 2014-2016

Τα μη χρηματοδοτικά έσοδα για το 2015, αναμένεται να ανέλθουν στα €5.694 εκ. και το 2016 στα €5.825 εκ. ως ακολούθως:

	1 Αναθεωρ. Έσοδα 2013	2 Προϋπολ. Έσοδα 2014	Μεταβολή 2:1 %	3 Προϋπολ. Έσοδα 2015	Μεταβολή 3:2 %	4 Προϋπολ. Έσοδα 2016	Μεταβολή 4:3 %
ΑΜΕΣΟΙ ΦΟΡΟΙ	1.987	2.074	4,4	2.104	1,47	2.183	3,71
ΕΜΜΕΣΟΙ ΦΟΡΟΙ	2.589	2.636	1,8	2.722	3,24	2.815	3,43
ΠΩΛΗΣΗ ΑΓΑΘΩΝ ΚΑΙ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ	213	231	8,3	232	0,44	231	-0,32
ΕΝΟΙΚΙΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΚΑΙ ΆΛΛΟΙ ΠΡΟΣΟΔΟ	333	177	-46,9	172	-2,41	168	-2,27
ΜΕΤΑΒΙΒΑΣΕΙΣ	221	222	0,4	227	2,50	235	3,40
ΆΛΛΑ ΕΣΟΔΑ	184	142	-22,9	141	-0,65	140	-0,33
ΧΟΡΗΓΙΕΣ	112	157	41,1	95	-39,42	52	-45,07
ΣΥΝΟΛΟ ΕΣΟΔΩΝ	5.637	5.638	0,0	5.694	0,98	5.825	2,30

Οι συνολικές δαπάνες, εξαιρουμένων των χρηματοοικονομικών ροών, για τα έτη 2015 και 2016, σύμφωνα με τον πιο κάτω πίνακα θα ανέλθουν στα €6.613 εκ. και €6.516 εκ. ως ακολούθως:

Συνολικές Δαπάνες κατά Υπουργείο 2013-2016 εξαιρουμένων των χρηματοοικονομικών ροών

	Υπουργείο /Ανεξ. Υπ.	2013 €εκ.	2014 €εκ.	Μεταβ. %	2015 €εκ.	Μεταβ. %	2016 €εκ.	Μεταβ. %
01	ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΙΚΕΣ ΕΞΟΥΣΙΕΣ	56	54	-4,1	53	-0,9	53	-0,1
02	ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΙΚΕΣ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ	25	22	-9,4	23	1,1	22	-1,5
03	ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΕΣ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ	11	11	-4,3	10	-1,3	10	-0,9
11	ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΑΜΥΝΑΣ	347	319	-8,1	310	-2,7	294	-5,2
12	ΥΠ. ΓΕΩΡΓΙΑΣ ΦΥΣ.ΠΟΡ.ΠΕΡΙΒ.	267	242	-9,3	243	0,4	218	-10,2
13	ΥΠ.ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΣ ΚΑΙ ΔΗΜ.ΤΑΞΕΩΣ	299	271	-9,4	268	-1,1	262	-2,2
14	ΥΠ.ΕΝΕΡΓ.ΕΜΠΟΡ.ΒΙΟΜ.&ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ	40	43	8,0	42	-3,5	39	-5,7
15	ΥΠ.ΕΡΓΑΣΙΑΣ & ΚΟΙΝ.ΑΣΦΑΛΙΣΕΩΝ	758	886	16,9	894	0,9	889	-0,6
16	ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΞΩΤΕΡΙΚΩΝ	572	514	-10,1	471	-8,5	439	-6,7
17	ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΞΩΤΕΡΙΚΩΝ	79	75	-4,9	75	-0,8	75	0,3
18	ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ	2.828	2.274	-19,6	2.387	5,0	2.415	1,2
19	ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΑ ΓΡΑΦΕΙΑ	130	161	23,8	113	-29,6	115	1,6
20	ΥΠ. ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ	967	924	-4,5	913	-1,2	900	-1,4
21	ΥΠ.ΣΥΓΚΟΙΝΩΝΙΩΝ ΚΑΙ ΕΡΓΩΝ	327	278	-15,0	275	-1,0	255	-7,4
22	ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΥΓΕΙΑΣ	598	542	-9,3	535	-1,2	528	-1,3
ΣΥΝΟΛΟ		7.304	6.616	-9,4	6.613	-0,1	6.516	-1,5

5. Χρηματοδότηση: Προοπτικές 2014

Οι ανάγκες χρηματοδότησης για το 2014 υπολογίζονται σε περίπου €1,8 δισ., εκ των οποίων περίπου €1 δισ. ευρώ αφορά τη χρηματοδότηση του δημοσιονομικού ελλείμματος και το υπόλοιπο λήξεις δημόσιου χρέους.

Οι χρηματοδοτικές ανάγκες υπολογίζεται όπως ικανοποιηθούν μέσω δανείων από τον Ευρωπαϊκό Μηχανισμό Σταθερότητας και το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο. Παράλληλα, προγραμματίζεται όπως συνεχισθεί η ανανέωση βραχυπρόθεσμου δανεισμού ύψους περίπου €1 δισ. και να γίνει ανανέωση του χρεογράφου ύψους €1,99 δισ. που είχε εκδοθεί αρχικά για τις ανάγκες ανακεφαλαιοποίησης της Λαϊκής Τράπεζας.